

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jiří Trbušek

Problematika způsobu trestání drogově závislých

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Problematika způsobu trestání drogově závislých“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 115 263 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 28.7. 2022

Jiří Trbušek

Tímto děkuji vedoucí mé diplomové práce JUDr. Ivaně Rabinské, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při psaní této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod	7
1 Drogy a právní úprava ČR	9
1.1 Zákonné vymezení drog a návykových látek	9
1.1.1 Alkohol.....	10
1.1.2 Tabák.....	11
1.1.3 Omamné a psychotropní látky	11
1.1.4 Drogové spektrum	12
1.1.5 Pojem drogově závislý	13
1.2 Vývoj právní úpravy a drog na našem území	14
1.2.1 Vývoj v letech 1918-1948	14
1.2.2 Vývoj v letech 1948 po současnost.....	15
1.3 Aktuální drogová scéna v ČR	20
2 Komparace s vybranými zahraničními právními úpravami	21
2.1 Nizozemská právní úprava	21
2.2 Švédská právní úprava.....	23
2.3 Polská právní úprava	25
3 Způsoby trestání drogově závislých.....	30
3.1 Trest odnětí svobody – je dostatečně účinný?.....	30
3.1.1 Uživatelé drog ve vězení	30
3.1.2 Léčebné programy v rámci věznic	31
3.2 Hmotněprávní alternativy k potrestání.....	33
3.2.1 Alternativní tresty.....	33
3.2.2 Alternativy k potrestání	40
3.3 Procesněprávní alternativy k potrestání.....	41
3.3.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání	42
3.3.2 Narovnání	43

3.3.3	Dohoda o vině a trestu	43
3.4	Ochranná opatření	44
3.4.1	Ochranné léčení	44
3.4.2	Zabezpečovací detence.....	45
	Závěr.....	47
	Seznam použitých zdrojů.....	49
	Monografie.....	49
	Komentářová literatura.....	49
	Odborné časopisy	50
	Právní předpisy	50
	Judikatura	51
	Internetové zdroje	52
	Ostatní.....	53
	Abstrakt	55
	Summary.....	55
	Klíčová slova	56
	Keywords	56

Seznam použitých zkratk

ZooZ	Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Trestní zákon 1950	Zákon č. 86/1950, trestní zákon
Trestní zákon 1961	Zákon č. 140/1961, trestní zákon
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction
NGŘ č. 36/2010 Sb.	Nářízení generálního ředitele vězeňské služby České republiky č. 36/2010, kterým se upravuje protidrogová politika Vězeňské služby České republiky
NGŘ č. 37/2018 Sb.	Nářízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 37/2018 Sb., o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších předpisů
NGŘ č. 41/2017 Sb.	Nářízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 41/2017 Sb., o fungování specializovaných oddílech pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševním a poruchami chování a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení
PMS	Probační a Mediační Služba ČR
Trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

Úvod

Drogy a drogová závislost jsou fenoménem dnešní doby, v podstatě neexistuje stát, který by nebyl touto problematikou zasažen. Ve společnosti má tento jev již velmi silné kořeny. Užívání drog je rozšířeno i na našem území. V posledních letech se tak děje zejména kvůli masivnímu rozvoji druhů drog. V důsledku rozvíjející se drogové trestné činnosti musí zákonodárce reagovat, ovšem ne vždy je daná reakce adekvátní. Proto jsem se rozhodl danou problematikou zabývat, a má diplomová práce bude zaměřena konkrétně na trestání drogových deliktů a drogově závislých jedinců.

Dané téma jsem si zvolil taktéž z důvodu jeho aktuálnosti i rozšíření, neboť s drogami, v jakékoliv formě, přišla do styku větší část společnosti. Bohužel u někoho styk s drogami přerostl v závislost, která pak měla negativní dopady do jeho života – ať již sociální, zdravotní či trestněprávní. Právě na trestněprávní dopady bych se chtěl ve své práci zaměřit primárně, jelikož tvoří největší zásah do sféry života drogově závislého jedince. Ve své práci bych rád poukázal na všechny možnosti potrestání, nikoli tedy jen na potrestání nejpřísnější, a to trest odnětí svobody, jenž by mělo být využíváno ultima ratio.

Má diplomová práce bude rozdělena do třech stěžejních částí. V první části bych rád nastínil čtenářům základní problematiku drog a věnoval se vymezení odpovědi na otázku, jakým způsobem drogová činnost ovlivňovala kriminalitu na našem území až do současnosti. V této kapitole budou vymezeny druhy existujících drog, jakým způsobem působí a rovněž bych zde nastínil vývoj drog a návykových látek na našem území, od první republiky až po současnost. Uvedl bych, jaký je obsah naší právní úpravy týkající se drogových trestných činů a zároveň bych prezentoval, jaká je aktuální situace drog a drogových deliktů na území ČR. rovněž pak jaké jsou dopady užívání drog na společnost a co vše je potřeba učinit, aby docházelo ke snižování míry drogové kriminality.

V druhé části mé práce se budu věnovat komparaci naší právní úpravy s vybranými státy Evropské Unie. V této kapitole budu popisovat a vysvětlovat odpověď na otázku, jaký je trestní postih kriminality spáchané pod vlivem drog ve vybraných zahraničních právních řádech. Záměrně jsem zvolil státy Nizozemí, Švédsko a Polsko, neboť všechny tři státy mají odlišnou právní úpravu trestněprávních postihů kriminality spáchané pod vlivem drog. Švédsko přijalo striktní právní úpravu vůči alkoholu, drogám a drogovým deliktům, kdežto Nizozemí upřednostňuje volnější právní úpravu, co se týče užívání drog, zejména pak konopných a psychotropních látek. Polsko je pak se svou drogovou kriminalitou velmi blízko situaci naší, proto bych rád porovnal, jak se s danou problematikou v daném měřítku vypořádává jeden z našich sousedních států.

Ve třetí části mé práce se zaměřím na problematiku trestního postihu drogově závislých. Zde se budu nejprve zabývat otázkou, zdali je trest odnětí svobody dostatečně účinný, přičemž

druhá část této kapitoly se zaměří na otázku týkající se alternativních způsobů trestání drogově závislých a jaké možnosti nám naše právní úprava nabízí. Nejprve bych zde chtěl čtenářům přiblížit, jak probíhá výkon trestu nejpřísnějšího, tedy trestu odnětí svobody. První část této kapitoly bude popisovat, jak vypadá pobyt drogově závislého ve věznici, jaké má možnosti, aby se mohl vypořádat se svou drogovou závislostí či drogovou minulostí, jaké mu věznice může poskytnout léčebné programy, a jak tyto léčebné programy fungují. V druhé části této kapitoly bych pak chtěl nastínit, jaké všechny možné alternativy trestů nám Trestní zákoník umožňuje, a budu se zde zabývat otázkou, zda v určitých případech není lepší zvolit některý z alternativních trestů než ukládat trest odnětí svobody. Dle mého názoru totiž podstatná část společnosti neví, jaké možnosti nám právě Trestní zákoník nabízí při sankcionování daných pachatelů. V řadě případů totiž uložení trestu odnětí svobody nenaplní účel trestu, tedy snahu o samotnou nápravu pachatele.

Cílem mé diplomové práce bude poukázat na alternativy při potrestání, které by mohly vést k nápravě daných pachatelů a zároveň by na pachatele nepůsobily tak tvrdě jako trest odnětí svobody. Rovněž při psaní diplomové práce budu čerpat převážně z odborné literatury, odborných a naučných článků, právních předpisů i rozsáhlé soudní judikatury.

1 Drogy a právní úprava ČR

1.1 Zákonné vymezení drog a návykových látek

V úvodu práce bych se rád zabýval zákonnou definicí drog a návykových látek. Drogy a návykové látky mají v našem světě poměrně hojné zastoupení, vyskytují se všude kolem nás v jakékoli formě. Termín „droga“ má v češtině vymezení jako „omamující prostředek, dráždivý prostředek“. Dříve, dle expertů Světové zdravotnické organizace (WHO) byla droga označována jako „jakákoliv látka, který, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jedno nebo více jeho funkcí“. Definice zahrnovala jak veškeré látky, tak i substance, bez ohledu na přírodní nebo umělý původ, či působící na nervovou soustavu nebo nikoliv.¹ Dle odborníka na toto téma J. Presla lze drogu chápat jako každou látku, ať již přírodní nebo syntetickou, pokud splňuje dva hlavní předpoklady:

- Má tzv. psychotropní účinek, tedy má schopnost určitým způsobem ovlivnit naše prožívání a vnímání reality, působí na naši psychiku a současně;
- Má schopnost vyvolat závislost, je tedy složena z něčeho, co se při nedostatku vhodnějšího pojmenování označuje jako „potenciál závislosti“. Ten je pak u různých drog různě vyjádřen, může být větší nebo menší, ale přítomen je vždy².

Pokud bychom se zaměřili na všemožné látky či substance skrze tyto dvě kategorie, zjistíme, že jsme doslova obklopeni světem drog. Obchody, supermarket, lékárny, nebo i restaurace, ve všech případech bychom narazili na různé druhy drog. Zde se nám totiž definice drog dělí na dvě podstatné skupiny: drogy legální a nelegální. Legální drogy jsou pak takové, u kterých sehrál důležitou roli společenský úzus, určitý historický vývoj, během kterých se pak daná droga stala tolerovanou součástí našich životů, naší společnosti.³ Zde můžeme hovořit o všech různých druzích alkoholu, od destilátů, přes pivo až po víno, tabák, rovněž také káva. V dnešní době se však z velké části při užití výrazu „drogy“ myslí právě ta skupina opačná, tedy negativní drogy – takové, které jsou přímo zákonem zapovězeny a zakázány. Drogy jsou pak v dnešní odborné terminologii označovány jako „omamné a psychotropní látky“.

Častějším termínem, se kterým se v zákonné úpravě setkáme, je pak pojem návykové látky. Oba termíny se od sebe však nikterak neliší. Zajímavostí je pak fakt, že zmíněný pojem býval (a někdy pořád bývá) kritizován z důvodu jeho nevhodnosti, neboť vyvolání návyku není pojmovým

¹ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 45.

² PRESL, J. *Drogová závislost*. Praha: Maxdorf. 1994. s. 9

³ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 46.

znakem každé takové látky⁴, přičemž měl být nahrazen právě pojmem droga. Nakonec ke změně nedošlo a v zákoně se tedy pracuje s pojmem návyková látka.

Pro účely vymezení pojmu bude vhodné vycházet přímo ze zákonných definic uvedených přímo v právní úpravě, konkrétně pak §2 písm. a) ZooZ a taktéž §2 odst. 1 písm. a) ZoNL. Z obou definic je možné vidět, že se prakticky shodují, kdy obě uvádějí, že se návykovými látkami rozumí alkohol, tabák, omamné a psychotropní látky a jiné látky, které mají psychoaktivní účinky. Obdobnou definici nám uvádí i Trestní zákoník v §130 - *Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.*

1.1.1 Alkohol

Alkohol je nejznámější legální drogou jak na našem území, tak po celém světě, jehož užívání nás doprovází po dlouhou řadu generací. Rovněž také se Česká republika řadí mezi přední světové konzumenty alkoholu při přepočtu na obyvatele vzhledem jedné z nejvyšších úrovní spotřeby alkoholu – více jak 14 litrů čistého alkoholu na obyvatele ročně, což odpovídá zhruba 3 lahvim vína nebo 5,5 litrů piva týdně na osobu ve věku 15 let a více.⁵

Jak již bylo uvedeno výše, alkohol spadá dle Trestního zákoníku do kategorie návykových látek. Alkohol je specifická chemická sloučenina, která vzniká kvašením lihových cukrů⁶. Při jejím požití dochází k ovlivnění psychiky člověka, kdy dochází ke snížení kvality vnímání, postřehů a reakcí, při vyšší míře konzumace pak alkohol má schopnost vážně, někdy i dokonce trvale, poškodit lidské zdraví. Rovněž tak jako u ostatních návykových látek, tak i při pravidelném užívání alkoholu v nepřiměřené míře může dojít ke vzniku závislosti, která může vyústit až v následný alkoholismus či toxikomani. U alkoholu hraje rozhodující roli jeho množství. Dle §2 písm. f) ZooZ, který nám definuje alkoholický nápoj, se jedná o takový druh nápoje, ve kterém je obsaženo více jak 0,5 % objemových alkoholu. Tato definice nám zpřesňuje podstatu alkoholického nápoje, jelikož předchozí definice obsažená v již zrušeném zákone č. 379/2005 Sb. zahrnovala jako alkoholický nápoj lihovinu, pivo, víno a také opět alkoholický nápoj, se jedná o takový druh nápoje, ve kterém je obsaženo více jak 0,5 % objemových alkoholu⁷. Z této definice pak vyplývalo, že i pivo či víno, byť mělo méně jak 0,5 % objemových alkoholu, spadalo do kategorie alkoholických nápojů.

⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3614. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵ OECD Health Policy Studies. *Preventing Harmful Alcohol Use in Czech republic* [online]. Paris. Publikováno 19. května 2021. dostupné z: <https://www.oecd.org/czech/Preventing-Harmful-Alcohol-Use-Key-Findings-CZECH-REPUBLIC.pdf>

⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3614. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁷ §2 písm. k) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami a působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících předpisů.

1.1.2 Tabák

Stejně tak jako alkohol, i tabák je velmi známou a rozšířenou legální drogou na našem území a rovněž jednou z nejstarších návykových látek. Jeho užívání a „oblíbenost“ se v průběhu let výrazným způsobem změnilo. Před 70 či 80 lety měla veřejnost možnost zapálit si cigaretu, doutníky či jakékoli podobné tabákové výrobky prakticky kdekoli – v restauracích, v hotelech, dopravních prostředcích včetně letadel, ba i dokonce v nemocnicích. Postupem času docházelo k větším a větším restrikcím a zákazům, až nakonec v dnešní době si mohou lidé užít své tabákové potěšení pouze na vyhrazených místech.

Tabák jakožto výrobek v sobě obsahuje upravené sušené listy *Nicotiana Tabacum*, přičemž hlavní složkou daných listů této lilkovité rostliny je nikotin – hlavní psychoaktivní látka tabáku, která má stimulační i určitým způsobem subjektivně uvolňující účinek.⁸ Tabák se dá užívat v mnoho podobách, nejznámějším způsobem je pak jeho kouření ve formě již zmíněných cigaret nebo doutníků, rovněž jsou také rozšířené vodní dýmky. Další možností jej užívat je i žvýkání, polykání nebo šňupání.

Tabák a jeho užívání definuje §2 písm. b) ZooZ, kdy se tabákovým výrobkem rozumí *výrobek, který může být užíván a obsahuje, byť částečně tabák, at' již geneticky upravený nebo neupravený*. Tedy jakýkoli výrobek, který je určen ke kouření, šňupání, polykání či žvýkání a obsahuje v sobě tabák, je tabákovým výrobkem. Oproti alkoholu ovšem tabák nesplňuje potřebná kritéria pro naplnění znaků definice návykové látky.⁹ Byť se jedná o látku, na které si člověk může snadno vypracovat závislost a která má velmi nepříznivé dopady na lidské zdraví, nenaplnuje podstatu návykové látky, jelikož tabák sám o sobě není způsobitlivý ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti.

1.1.3 Omamné a psychotropní látky

Základním východiskem pro definování, jaké látky spadají do kategorie omamných a psychotropních látek je zákon o návykových látkách. Tato právní úprava zahrnuje vymezení a zacházení s těmito látkami, přičemž součástí tohoto zákona je odkázání na nařízení vlády č. 436/2013 Sb., o seznamech návykových látek, kde nalezneme v přílohách 1-7 jednotlivě vymezeny návykové látky včetně informace, zda spadají do kategorie omamných nebo psychotropních látek. Tyto látky se pak dělí do jednotlivých skupin podle jejich působení a účinků na psychiku člověka, které budou popsány v kapitole níže.

⁸ KALINA, Kamil a kol. *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí*. [online], drogy-info.cz, [cit. 4.6.2022]. dostupné z: https://www.drogy-info.cz/publikace/glosar/?g=190#center_column

⁹ §130 Trestního zákona.

1.1.4 Drogové spektrum

Drogy lze dělit podle mnoha různých kritérií, ať již podle původu, podle jejich skupenství nebo jak bylo zmíněno výše, podle toho, jak k nim přistupuje společnost. Nejčastěji užívané dělení drog dělí drogy do celkem 7 skupin: alkohol, těkavé látky, tlumivé látky, opiáty, halucinogeny, stimulační drogy a poslední skupinou je konopí a jeho produkty.

Těkavými látkami jsou specifickými drogami, které se užívají tzv. čicháním (Sniffing). Jedná se o chemické látky, které prostřednictvím inhalace vyvolávají euforizující působení a komplex příznaků obluženého vědomí, zejména pak halucinace, iluze a podobně.¹⁰ Mezi nejčastější látky, které jsou takto inhalovány, se řadí benzín, různá lepidla, aceton, éter a u nás nejvíce zneužívaný toluen.¹¹

Tlumivé látky jsou pak spojeny se zneužíváním léků, které jsou dostupné i bez lékařského předpisu. Mohou to být například analgetika, která slouží na úlevu od bolesti, rovněž také hypnotika, která se užívají pro spánek nebo také anxiolytika, léky sloužící proti úzkosti. Tyto léky mohou při přílišném a častém užívání vybudovat závislost, jelikož si organismus zažije pocit uvolnění a úlevy při užití těchto léků.

Opiáty jsou látky získávané z opia. Opium je zaschlá šťáva z nezralých makovic máku setého. Ta následně na vzduchu tuhne a hnědne, přičemž jí pak lze užít přímo ke konzumaci nebo se dále zpracovává.¹² Tradičně byly a jsou opiáty užívány k tlumení bolesti, přičemž při zneužívání opiátů může dojít ke vzniku závislosti, která se při abstinenci projevuje v podobě bolestí svalů a kloubů, pocením či slzením. Nejznámějšími zástupci této skupiny jsou opium, morfin, heroin, kodein a v našich ulicích pak velice známý „braun“ (směs derivátů kodeinu).¹³

Halucinogeny neboli psychedelika je pak skupina přírodních látek, jejíž základním efektem je změna vnímání času, prostoru nebo také vzdálenosti. Nejznámějšími zástupci halucinogenů jsou meskalin, psilocybin a zejména LSD, které je známé po celém světě.¹⁴ Jak již bylo uvedeno výše, požitím halucinogenů dochází ke změně nálad, vnímání či myšlení, a to nejen pozitivně (dotyčný vidí například draky, kreslené postavy nebo se mu točí barvy), tak i negativně, kdy může jedinec propadnout úzkosti, depresím, v závažnějších případech negativní dopad může jedince dohnat i k sebevraždě nebo může spustit duševní onemocnění jako je například schizofrenie.

Stimulační drogy jsou látky, které dokáží člověka nabudit, zahnat pocit hladu, zažít potřebu spánku a dokážou přinést velký nával svěžesti a energie. Do této skupiny rovněž spadají produkty jako káva, čaj nebo kakao, které jsou v rámci společnosti kategorizovány jako drogy

¹⁰ JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita. 1999, s. 24.

¹¹ MAHDALÍČKOVÁ, Jana. *Víme o drogách všechno?* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 66.

¹² Tamtéž, s. 55.

¹³ PRESL, Jiří. *Drogy: poznej svého přítele*. 1. vydání. Praha: Medea Kultur s.r.o. 2012. s. 11-12.

¹⁴ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 48.

legální, tedy společensky přijatelné. Dalšími druhy spadajícími do kategorie stimulačních drog jsou kokain, crack, kat, pervitin nebo také extáze – tyto však již spadají do sekce drog nelegálních. Jejich působení dokáže velmi silně zvýšit energii, přinést pocit nabuzení, zahnat ospalost a dodat sílu a vytrvalost. Poté, co následně vyprchají účinky stimulační drogy, nastává u jedince pocit úzkosti, méněcennosti (někdy až deprese) a potřeba dát si další dávku, přičemž k vybudování závislosti pak dochází velmi snadno a velmi rychle.¹⁵

Konopné drogy jsou pak jednou z nejrozšířenějších drog užívaných po celém světě. Spadají sem zejména konopí (často také označováno jako Marihuana), hašiš a hašišový olej. Člověk po jejím užití dostává pocit radosti, uvolnění, uklidnění, rovněž někdy také může konopí navodit odlišné prostorové vnímání. Na druhou stranu ale také dokáže navodit stav skleslosti, unavenosti a je schopna nepříznivě ovlivnit psychiku člověka. Konopné drogy se nejčastěji kouří, v některých případech je lze i zkonzumovat, kdy se vmíchají v rámci přípravy do pokrmu.

1.1.5 Pojem drogově závislý

Jak bylo popsáno výše, droga je určitý druh návykové látky, která je schopna nepříznivě ovlivnit psychiku člověka včetně jeho vnímání nebo chování. Důvody užívání drogy jsou pak prosté, droga většinou dokáže navodit stav euforie, nabuzení či dokáže zlepšit prožívání okamžiků. Často je pak droga využívána za účelem úniku od reality, protože člověk po užití drogy nemusí tolik vnímat své problémy či utrpení. Tyto snahy o nabuzení nebo euforie však dokážou velmi rychle přerůst v chorobnou závislost, kdy se pro dotyčného stane svět normální pouze v případě, kdy užije drogu, přičemž případné neužití drogy má pro něj výrazné psychické i fyzické obtíže. Drogová závislost neboli toxikomanie označuje stav, kdy člověk poté, co již nějakou dobu drogy užívá, přestane být vůči dané droze svobodný – vytvoří se určitá vazba na drogu a daná droga se stala neoddělitelnou součástí jejího života.¹⁶ Tato závislost se pak projevuje ve dvou podobách, fyzické a psychické závislosti. Fyzická závislost vzniká dlouhodobým užíváním drogy, kdy si organismus vypěstuje potřebu drogu pravidelně užívat. Psychická závislost vzniká přáním brát drogu a navodit si účinky z drogy, přičemž to hlavní, co má daný jedinec na paměti je skutečnost, kdy si bude moct opět dopřát „dávku“. V případě, kdy jedinec neužije drogu po určitou chvíli, nastávají u něj abstinenní příznaky. Ty mohou být opět jak fyzického charakteru (bolesti, křeče, zvracení), tak i psychického (podrážděnost, ospalost, úzkost).¹⁷

¹⁵ MAHDALÍČKOVÁ, Jana. *Víme o drogách všechno?* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 32.

¹⁶ JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita. 1999, s. 39.

¹⁷ Tamtéž, s. 40.

1.2 Vývoj právní úpravy a drog na našem území

1.2.1 Vývoj v letech 1918-1948

Drogy, jejich zneužívání či drogová závislost obklopovaly naši společnost již po mnoho staletí. Prvním zákonem na našem území, který se zaměřil alespoň částečně na úpravu postihující drogové delikty, byl zákon č. 117/1852 ř.z. o zločinech, přečinech a přestupcích. Ten však upravoval drogovou problematiku jen okrajově, nezahrnoval všechny skutky a rovněž také tresty ukládané za tyto skutky nebyly tak závažné, neboť byly všechny považovány za přestupky. Upraven zde byl přestupek neoprávněného prodeje léčiv¹⁸, rovněž také přestupek nedbalosti v chování a oddělení jedu¹⁹ a také přestupek zanedbání dohledu nad jedovatou látkou.²⁰ Tento zákon pak přetrvával v naší právní úpravě až do roku 1950.

První významnější právní úpravou zaměřující na drogy byla Mezinárodní opiová konvence z roku 1912, která měla směřovat proti potlačení užívání narkotik. Pro tehdejší Československo pak byl důležitý zejména zákon č. 128/1923, kterým se prováděla mezinárodní opiová konvence²¹ a který již určitým způsobem vymezoval, které konkrétní látky budou podléhat dozoru a na které je třeba dávat si pozor. Předpis také uváděl, které osoby byly oprávněny s danými látkami nakládat. Důležitým ustanovením zde pak byl §7, který ukládal sankce za porušení postupů tohoto zákona. Zákon připouštěl nejprve trest v podobě pokuty až do výše 20 000 Kčs, přičemž pokud byla pokuta nedobytná, došlo k její přeměně na trest odnětí svobody až na 3 měsíce. Takto nízký trest byl z důvodu, že veškeré trestné činnosti spojené s drogami byly brány podle toho zákona jen jako přestupek, nikoli trestný čin.

Zajímavým byl určitě i zákon č. 86/1922, kterým se omezovalo podávání alkoholů. Podle tohoto zákona mohly děti starší 16 let legálně požívat pivo a víno, přičemž ostatní druhy alkoholu byly již „klasicky“ od 18. roku věku.²² Zároveň také tento zákon upravoval zvláštní zákaz, který se vztahoval na taneční zábavu, kde bylo zakázáno podávání jiných alkoholických nápojů kromě vína a piva.

¹⁸ § 354 zákona č. 117/1852 ř.z. o zločinech, přečinech a přestupcích.

¹⁹ § 368 zákona č. 117/1852 ř.z. o zločinech, přečinech a přestupcích.

²⁰ Tento přestupek uvedený v § 370 se však stahoval pouze na živnostníky.

²¹ Zákon č. 128/1923 o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, vyhlášené pod čís. 159 Sb. z. a n. z roku 1922.

²² §3 zákona č. 86/1922 Sb., kterým se omezuje podávání alkoholních nápojů.

²³ Jiná situace ovšem byla, pokud by tento nezletilec nesl alkoholický nápoj např. svému rodiči – jak uváděl §1, pokud tyto osoby odnášely tento nápoj mimo výčep k požití osoby k tomu oprávněné, nespádaly pod tento zákaz.

Další důležitou právní úpravou, která navazovala na výše zmíněný zákon z roku 1923, byl v roce 1938 tzv. opiový zákon.²⁴ V rámci tohoto zákona byl stanoven výčet látek, které podléhají doзору, nehledě na to, zda se jednalo o výrobu, vývoz nebo dovoz těchto látek. V případě nakládání s těmito látkami bylo vyžadováno zvláštní povolení. Stěžejním byl pak §19, který postihoval osoby, jenž úmyslně a bez oprávnění tyto látky pro sebe nebo jinou dovezou, vyrobí, uchovávají či je spustí do oběhu nebo prodávají jiným. Rovněž také byly postihovány osoby, které neoprávněně vyrobí, ať již pro sebe nebo pro jiného, přístroj/nástroj, který je určen k výrobě těchto látek. Trestem pak bylo odnětí svobody v délce trvání od tří měsíců až do tří let, společně s ním pak pachatel byl uložena pokuta ve výši od 5 000 do 50 000 Kč.²⁵ V tomto případě se totiž již nejednalo o přestupky, nýbrž o trestné činy, ve větším rozsahu se pak jednalo o zločiny.

1.2.2 Vývoj v letech 1948 po současnost

Po skončení druhé světové války bylo třeba upravit dosavadní legislativu. Důležitým předpisem, který navazoval na předešlou legislativu a který již v sobě zahrnoval komplexnější úpravu drogových deliktů, byl Trestní zákoník 1950. Těžištěm drogových deliktů byly §197 a §198, kdy se trestného činu dopustil ten, kdo bez povolení vyrobil, dovezl, vyvezl, jinému opatřil či přechovával omamné prostředky a jedy. Trest za tento drogový delikt byl jak v podobě trestu odnětí svobody v rozsahu až tří let, tak v podobě peněžitého trestu. Zároveň zde byla uvedena kvalifikovaná skutková podstata daného trestného činu, které se dopustil ten pachatel, který se dopustil nedovolené výroby nebo držení ve značném rozsahu nebo výdělečně, nebo také pokud tímto činem způsobil jinému smrt či těžkou újmu na zdraví vícero lidí.²⁶ Rovněž byl také potrestán ten, kdo vyrobil, opatřil jinému nebo jinak přechovával předmět, který byl určen nebo požit k výrobě omamných látek či jedů. Jaké konkrétní látky spadaly do kategorie omamných látek a jedů pak upravoval §205, jenž stanovil, že nařízením ministra spravedlnosti bude určeno, jaké jsou omamné látky a jedy. Zajímavostí bylo, že v tuto dobu se jak na vnitrostátní úrovni, tak na mezinárodní úrovni, nepracovalo vůbec s kategorií psychotropních látek.

Následně v roce 1948 došlo i k změně právní úpravy týkající se užívání alkoholu, kdy byl přijat zákon č. 87/1948 Sb., o potírání alkoholismu, který nahradil dosavadní zákon č. 86/1922. Oproti původnímu došlo k zavedení jednotné hranice pro užití alkoholu, a tou byl 18. rok věku.²⁷

²⁴ Zákon č. 29/1938, kterým se provádějí Mezinárodní opiová úmluva ze dne 23. ledna 1912 vyhlášená pod č. 159/1922 Sb.z. a n. a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. června 1931, vyhlášená pod č. 197/1933.

²⁵ V případě, že tento čin pachatel spáchal ve velkém rozsahu, v rámci živnosti nebo tímto skutkem způsobil jinému těžké ublížení na zdraví nebo smrt, pak byly tresty od 1 do 5 let odnětí svobody a peněžitý trest od 10 000 do 100 000 Kč.

²⁶ §197 odst. 2 trestního zákona 1950.

²⁷ Bez ohledu na to, zdali se jednalo o pivo/víno nebo tvrdší druh alkoholu.

Zajímavostí bylo, že zákon rozlišoval situaci, pokud se někdo opíjel a způsoboval tím veřejné pohoršení nebo si tím mohl způsobit vlastní újmu na zdraví a situaci, kdy se někdo opíjel tak, že ohrožoval okolí na životě nebo na majetku, přičemž věděl, co s ním alkohol dělá. V prvním případě mu bylo uloženo ochranné léčení, v druhém případě již následoval trest odnětí svobody. Zákon byl pak nahrazen zákonem č. 120/1962 sb., kdy byla prakticky celá struktura zachována, pouze byl přidán trestný čin nedovolené výroby lihu, který byl doplněn do Trestního zákoníku 1961.²⁸

Trestní zákon 1961 nahrazoval původní Trestní zákoník z roku 1950, přičemž tento zákon byl pak účinný až do roku 2009, kdy byl nahrazen současným trestním zákoníkem. Základní trestněprávní ochrana společnosti proti drogovým deliktům bylo zakotvena v §187 a §188 o nedovolené výrobě a držení omamných látek a jedů, následované obecným ustanovením v § 195, ve kterém bylo stanoveno, že se za omamné látky považují jen takové, které budou uvedeny na seznamu omamných látek obsaženém v příloze č. 3 k vyhlášce č. 57/1967 Sb.²⁹ - jednalo se o vyhlášku ministerstev spravedlnosti a zdraví, která upravovala postup při posuzování jedů a omamných látek, o náležitostech žádostí o toto posouzení, o povolení k zacházení s nimi, o jejich evidenci, výdeji, odborné způsobilosti a podobně. Příloha č. 3 pak obsahovala seznam omamných látek, jež jsou zařazeny do tří skupin podle míry nebezpečí chorobného návyku, psychických změn a rizika zneužití. Tato úprava vyhlášky však byla problematická, neboť jen povrchově kopírovala aktuální situaci v ČSSR.³⁰

Přínosem Trestního zákona 1961 bylo především rozšíření katalogů trestů, které bylo možné za toto jednání uložit. Zejména to pak směřovalo k alternativním trestům, tedy trestům, které nebyly spojeny s odnětím svobody. Pachatelé drogových deliktů bylo možno uložit i peněžitý trest nebo nápravné opatření ve formě srážek ze mzdy. Kvalifikovaná skutková podstata nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů, která postihovala pachatele, kteří se dopustili nedovolené výroby a držení jako člen organizované skupiny, pokud tím získal značný prospěch nebo pokud pachatel naplněním této skutkové podstaty způsobil těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt.³¹ Sankce zde byla dva až osm let, což vzhledem k významu a závažnosti trestného činu, byla poněkud nízká.

²⁸ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 118-119.

²⁹ Tamtéž, s. 119.

³⁰ Bylo to tak z toho důvodu, že seznam omamných látek nebyl dostačující, přičemž lidé (převážně drogově závislí) pak využili situace a začali dovážet nebo vyrábět látky, které na seznamu v příloze č. 3 uvedeny nebyly a tím neporušovali předpisy. Typickým a hlavní takto zneužívanou látkou byl metamfetamin neboli pervitin, který na seznamu uveden nebyl a lidé ho tedy mohli v letech 1977-1984 bez potrestání vyrábět či dovážet.

³¹ JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita. 1999, s. 77-79.

Dalším právním předpisem, který upravoval problematiku návykových látek, bylo vládní nařízení č. 56/1967 Sb., o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví. Nařízení rozlišovalo 3 kategorie škodlivých látek – jedy, omamné látky a žiraviny. Byly zde obsaženy podmínky jejich výroby, zpracování, dovozu a vývozu včetně nakládání s nimi. Rovněž také nařízení obsahovalo definici omamných látek, kdy za omamné látky označovala takové *látky, u nichž je nebezpečí chorobného návyku nebo vzniku psychických změn nebezpečných společnosti nebo tomu, kdo je požíl, a které jsou uvedeny v seznamu omamných látek*.³² Tyto dva právní předpisy trvaly až d roku 1988, kdy došlo ke zrušení vyhlášky i nařízení vlády a současně byly nahrazeny nařízením jediným, a to nařízením vlády ČSR č. 192/1988 Sb. o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví.³³

Právní úprava trestního zákona pak platila až do novely provedené v roce 1990, kdy od 1.7. téhož roku byla skutková podstata trestného činu nedovolené výroby a držení omamných látek a jedů upravena tak, že se vztahovala jak na omamné, tak i psychotropní látky.³⁴ Rovněž také byl odstraněn trestní postih přechovávání omamné, psychotropní látky či jedu pro sebe.³⁵

Další oblastí, která byla následně novelizována, byla oblast toxikomanie a Zákon ČNR č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. Zákon vytvářel možnost důsledně zjišťovat nealkoholové toxikomany při všech činnostech, při nichž mohou ohrozit život nebo zdraví lidí či způsobit škodu na majetku, celkově pak páčání trestné činnosti, které se dopouštějí pod vlivem drog. V úvodních ustanoveních byly definovány pojmy jako toxikomanie, kouření³⁶, omamné, psychotropní a jiné chemické látky. Byla zde definována i závislost na těchto látkách, kdy se osoba závislou rozuměla osoba, *která není schopna na trvalo se zdržet nadměrného nebo jinak škodlivého používání alkoholických nápojů nebo užívání jiných návykových látek a tím si způsobuje vážnou poruchu na zdraví nebo vážně porušuje společenské vztahy*.³⁷ Zajímavostí bylo, že tento zákon umožňoval koupi tabákových výrobků dětem starším 16 let³⁸, přičemž již docházelo k omezení prostor, kde se dalo kouřit.

Po roce 1993 došlo v rámci naší drogové scény k velkým změnám. Zejména se tak dělo proto, že již samostatná Česká republika otevřela své hranice do země začaly proudit nové a nové druhy drog. V oblasti drogové legislativy zde pak negativně působila beztrestnost držení drogy pro

³² §1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 56/1967 Sb., o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví

³³ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 122.

³⁴ Psychotropní látky byly zavedeny Úmluvou o psychotropních látkách v roce 1971, přičemž Československo ratifikovalo Úmluvu až v roce 1988.

³⁵ Zákon č. 175/1990 Sb., kterým byl novelizován trestní zákon, v rámci dekriminalizace a depenalizace upustil od postihu přechovávání omamných látek pro vlastní potřebu.

³⁶ Kouření totiž bylo ustanoveno jako zvláštní druh toxikomanie, který škodlivě působí na zdraví kuřáku i nekuřáku bezprostředně vystavených účinkům kouření.

³⁷ §1 odst. 5 zákona č. 37/1989 Sb., zákon České národní rady o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi

³⁸ Nicméně novelou zákona č. 190/1999 Sb. pak došlo k navýšení věku na 18 let.

vlastní potřebu³⁹ a relativně nízké tresty za nedovolenou výrobu a obchod s drogami.⁴⁰ Novela Trestního zákoníku z roku 1998 pak měla za cíl zaměřit se na zpřísnění trestního postihu drogových deliktů, zároveň zavedla zpátky do Trestního zákoníku trestný čin neoprávněného přechovávání omamných a návykových látek a jedů pro vlastní potřebu, od které bylo počátkem 90. let upuštěno. Následně počátkem roku 2006 nabyl účinnosti již zmíněný zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Tento zákon reagoval na stále vyvíjející drogovou scénu, kdy docházelo k nárůstu ve spotřebě, snižování věkové hraniče uživatelů i stoupající toleranci vůči drogám. Účelem zákona bylo vytvořit potřebné, a hlavně účinné nástroje, které budou užity na ochranu společnosti, včetně dětí i dospívajících, před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a návykovými látkami.⁴¹ Daný zákon pak byl účinný až do konce roku 2016, kdy ho nahradil již zmíněný ZooZ, který přebíral materií obsaženou v zákoně 379/2005 Sb. Prioritním cílem bylo rovněž zvýšení ochrany veřejného zdraví, zkvalitnění právní úpravy (omezení dostupnosti tabákových výrobků, posílení ochrany před účinky nepřímého tabákového kouře, rozšíření typu míst, kde bude zakázáno kouřit atd.).

Další rovněž důležitou právní úpravou, která byla v souvislosti s návykovými látkami přijata, byl zákon č. 272/2013 Sb., zákon o prekursorech drog. Prekursorem se rozumí látka, která se následně využívá k vytvoření určité drogy. Typickým příkladem je v rámci ČR červený fosfor, který se užíval k výrobě metamfetaminu. Tímto zákonem tedy došlo k zavedení přísnějších pravidel pro obchodování s látkami, jenž následně slouží pro výrobu drog.⁴²

Zásadní právní úpravou a současným stěžejním pramenem trestního práva se stal Trestní zákoník, který nabyl účinnosti 1. ledna 2010 a nahradil původní Trestní zákon z roku 1961. Důvodem kodifikace byla skutečnost, že byť přes značný počet novelizací byl původní Trestní zákon 1961 ve své koncepci pořád poznamenán politickoprávní doktrínou totalitního státu ovládaného komunistickou ideologií.⁴³

³⁹ Byť samotné přechovávání drog nebylo trestné, jednalo se však o přestupek podle §29 odst. 1 písm. g) o přestupcích
⁴⁰ ŠTABLOVÁ, Retana a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2. vydání. 1999. s. 5.

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 379/2005 Sb., obecná část, dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga2v6mzxhfpwi6q&rowIndex=0> [cit. 10.6.2022].

⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 272/2013 Sb., obecná část, dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mrqgipwi6q&rowIndex=0> [cit. 10.6.2022].

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., obecná část, dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shu&rowIndex=0> [cit. 10.6.2022].

Trestné činy spojené s užíváním a zneužíváním drog jsou obsaženy v §283 až §287 Trestního zákoníku. Konkrétně se pak jedná o tyto trestné činy:

- Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy (§283)
- Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy (§284)
- Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§285)
- Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy (§286)
- Šíření toxikomanie (§287) – zde sice nedochází přímo k nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, nicméně se tradičně řadí mezi drogové trestné činy.⁴⁴

Tyto trestné činy pak spadají do kategorie primární drogové kriminality, neboť tyto trestné činy postihují přímo neoprávněné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy.⁴⁵ Jednoduše řečeno, v případě, kdy by dané látky byly legální, tento druh trestné činnosti by neexistoval.

Druhou kategorií je pak sekundární drogová kriminalita, v níž jsou zahrnuty trestné činy, které souvisejí s užíváním omamných a psychotropních látek jiným způsobem.⁴⁶ Dané trestné činy pak nepostihují nakládání s omamnými a psychotropními látkami přímo, ale jsou páčány v souvislosti s jejím užíváním. Typickým příkladem jsou pak ty trestné činy, ke kterým je pachatel nucen v souvislosti s obstaráním si prostředků pro získání drogy. Pachatel se např. dopustí trestného činu krádeže⁴⁷ z toho důvodu, že si potřeboval sehnat peněžní prostředky pro koupě určité drogy, na které je on sám závislý (heroin, kokain atd.). Sám trestný čin do kategorie drogových deliktů nespadá, nicméně důvod, proč byl tento trestný čin vykonán, již souvislost s drogovou činností má.

Z hlediska shrnutí vývoje právní úpravy u nás si můžeme všimnout, že drogy a drogové delikty byly, zejména pak v období komunismu, problematickou oblastí, jelikož tehdejší právní úprava byla poněkud roztržitá a v určitých oblastech pokrývala problematiku jen povrchem, místy dokonce vůbec (viz oblast psychotropních látek). Při pohledu na současnou právní úpravu drog a drogových deliktů nastává otázka, zda by nebylo vhodnější přijmout, místo několika různých zákonů, komplexní právní úpravu v samostatném zákoně. Veškerá právní úprava drog a drogových deliktů by pak byla obsažena pouze v jednom zákoně, nikoli ve vícero, jak je tomu v současné době. Zákon by by obsahoval definice drog a jejich dělení, veškeré drogové delikty včetně následků za

⁴⁴ ROUBALOVÁ, Michaela a kol., *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1. vydání. 2019. s. 18.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ § 205 Trestního zákoníku.

jejich porušení, možnosti léčby drogově závislých se zaměřením na jejich následnou reintegraci a resocializaci.

1.3 Aktuální drogová scéna v ČR

Drogy a jejich následná spojitost s páčáním trestné činnosti jsou stále více a více závažnějším tématem, na který je třeba reagovat. Ne nadarmo se říká, že s drogami se ruku v ruce rozšiřuje kriminalita spojená s opatřením drog či kriminalita spáchaná pod jejich vlivem. Zejména jsou to pak konopné látky a metamfetamin, které představují nejvyšší podíl trestných činů, při kterých bylo těchto drog užito. Rovněž také věk uživatelů drog klesá, zároveň se větší procento lidí dostává do kontaktu s drogami v útlém věku. Typickým příkladem jsou tabák či alkohol, kdy i přes stále přísnější omezení (viz plošný zákaz kouření v restauracích, barech, diskotékách atd.) se mladiství dostanou do kontaktu s nějakou návykovou látkou, kterou minimálně vyzkouší.

Zajímavostí je skutečnost, že prakticky jedinou pozitivní věcí, která při trvání pandemie CoviD-19 nastala, bylo právě snížení drogové kriminality na našem území. Jelikož byl omezen kontakt mezi lidmi, bylo omezeno cestování (ať již mimo ČR nebo v rámci mezi okresy) a také společenské akce, došlo rovněž ke snížení míry šíření drog a drogových deliktů.⁴⁸ Nicméně i s touto situací si drogová scéna jistým způsobem poradila, neboť v dnešním digitálním světě lze provozovat obchodování s drogami i prostřednictvím on-line prostředí a zejména pak skrytých webů, jako je například Darknet.⁴⁹

Rovněž také samotné financování protidrogové politiky je otázkou do budoucna. V roce 2019 činily výdaje na protidrogovou politiku z rozpočtů státní správy a samosprávy celkem 2071,6 mil. Kč.⁵⁰

⁴⁸ Národní protidrogová centrála. *Výroční zpráva Národní protidrogové centrály - 2020* [online]. Praha. 25. června 2021 [cit. 12.6.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpráva-npc-za-rok-2020.aspx>

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ ROUS, Z., CHOMYNOVÁ, P. & MRAVČÍK, V. *Návykové látky v České republice v roce 2019* [online]. Zaošřeno, 14. prosince 2020. dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33389/1077/Z6_2020.pdf

2 Komparace s vybranými zahraničními právními úpravami

V této kapitole bych se rád zaměřil na komparaci s vybranými státy Evropy, kde se budu zaměřovat na primární drogovou kriminalitu vybraných států společně s trestními postihy, které lze v rámci jednotlivých právních úprav států uložit. Ke komparaci byly záměrně vybrány státy, jejichž právní úpravy drogových deliktů je poměrně liší.

2.1 Nizozemská právní úprava

Nizozemí obecně jako země má velmi bohatou historii a zkušenost s drogami. Zvláště pak díky svému liberálnímu přístupu k drogám a drogové činnosti, relativně nízkým trestům za výrobu a převážení drog a také výhodnou přímořskou polohou se Nizozemí stalo jedním z hlavních nástupišť dodávek drog z celého světa do Evropy a rovněž významných producentem syntetických drog a konopí.⁵¹

Zejména je to pak konopí, jenž ve velkém množství šíří skrze celou zemi. Nizozemí pro užívání kanabisu dokonce vytvořilo speciální místa – tzv. Coffeeshopy, ve kterých je dle zákona o drogách možné užít konopné látky užít a kde jsou konopné látky prodávány. Coffeeshopy jsou „speciální“ kavárny, kterým bylo umožněno prodávat měkké drogy (soft drugs), a které mohou být jejich prostorách užívány⁵². Zakázáno je však užívání a prodávání tvrdých drog včetně konzumace alkoholu v coffeeshopech, taktéž na veřejném prostranství (jakékoli místo mimo coffeeshopy) je zakázáno užívat konopí a jiné podobné látky. Rovněž také coffeeshopy musí dodržovat určitá pravidla stanovená vládou, která slouží pro zachování určité bezpečnosti. Nesmí tedy prodávat již výše zmíněné tvrdé drogy, nesmí propagovat drogy, nesmí prodávat drogy mladistvým, nesmí v rámci jedné transakce prodat více než 5 gramů konopí atd.⁵³ Od roku 2013 jsou zavedena ještě zpřísnující pravidla, neboť nizozemská vláda zavedla nové pravidlo o toleranci, kdy do coffeeshopu mohou vstoupit pouze obyvatelé Nizozemí starší 18 let. Nicméně tyto pravidla v zásadě dodržována nejsou, jelikož z vlastní zkušenosti mohu říci, že pro vstup do coffeeshopu bylo zapotřebí se prokázat pouze dokladem potvrzujícím věk starší 18 let.

⁵¹ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 210-211.

⁵² Důvodem pro zřízení coffeeshopů byla snaha nizozemské vlády předejít situaci uživatelů, kteří již měkké drogy užívají, aby se dostali do kontaktu tvrdými drogami,

⁵³ Government of the Netherlands. *Tolerance policy regarding soft drugs and coffee shops*. [online] [cit. 14.6.2022]. Dostupné z: <https://www.government.nl/topics/drugs/tolerance-policy-regarding-soft-drugs-and-coffee-shops>

Nicméně zde má právní úprava jisté mezery, jelikož neobsahuje to, kde mají coffeeshopy nabírat své zásoby – byť jsou sice oprávněny je prodávat, zákon jim však nakupování nepovoluje, tudíž dochází k nelegálnímu nákupu od překupníků.⁵⁴

Stěžejním pramenem trestního práva v Nizozemí je trestní zákon zvaný Wetboek van Strafrecht, který je rozdělen do dvou částí. První část je následně rozdělena do tří částí zvaných knihy (*Boek*). První kniha v sobě zakotvuje obecná ustanovení, ve druhé knize nalezneme výčet přečinů, přičemž tato kniha je obdobou zvláštní části našeho Trestního zákoníku. Nicméně drogové delikty zde nenajdeme, jelikož jsou samostatně upraveny ve druhé části, o níž budu hovořit níže. Třetí kniha pak obsahuje přestupky, jelikož podle nizozemského práva spadají přestupky do trestního práva, nikoli správního.⁵⁵

Druhá část trestního zákona pak obsahuje právní předpisy související s trestním zákonem.⁵⁶ Jsou zde uvedeny zákon o hospodářské trestné činnosti, zákon o zásadách ochranné léčby, řád ochranné léčby zákon o nápravných zařízeních pro mládež, zákon o zásadách vězeňství a pro naši tematiku nejdůležitější zákon o drogách neboli tzv. Opiový zákon neboli Opiumwet. Daný právní předpis pak obsahuje stěžejní ustanovení týkající se neoprávněné výroby, nakládání, dovozu či vývozu návykových látek, taktéž stanovuje trestní postihy za porušení, a to buď ve formě odnětí svobody v případě závažnějšího porušení, nebo trest ve formě peněžitě pokuty. Zásadním je pak příloha k Opiumwet, neboť v ní jsou rozděleny drogy do dvou seznamů, seznam I a seznam II (*Lijst I en Lijst II*). Seznam I obsahuje tvrdé drogy, jejíž výroba, užívání či dovoz a vývoz jsou zakázány vždy a rovněž jsou za ně ukládány přísnější tresty. Do prvního seznamu spadá například heroin, kokain, LSD. Seznam II pak obsahuje měkké drogy, jejíž užívání, výroba či dovoz a vývoz je rovněž zakázáno, nicméně jsou za ně uloženy nižší tresty a menší pokuty.⁵⁷ Nejčastějším zástupcem ze druhého seznamu je konopí a jeho produkty.

Z hlediska protidrogové politiky se postoj Nizozemí k dané problematice jeví jako určitým způsobem zajímavý a jedinečný, jelikož se zákonodárci vydali jiným směrem než všechny ostatní země Evropy. Nicméně v současnosti Nizozemí doplácí na její liberálnější přístup, neboť sice dokázali zpřístupněním lehkých drog snížit užívání tvrdých drog, ovšem se v zemi podstatným způsobem rozšířila drogová turistika. Sice je v zemi přijata úprava dopadající na omezení užívání

⁵⁴ BĚHAL, Lukáš. *Konopí: zneuobjevený potenciál: sborník přednášek z konference Cannafest 2010-13*. Praha: Lukáš Běhal, 1. vydání, 2014. s. 205.

⁵⁵ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Nizozemský trestní zákoník a předpisy související, část 1*. [online] [cit. 15.6.2022] Praha, 2006. dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/328_1.pdf

⁵⁶ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Nizozemský trestní zákoník a předpisy související, část 2*. [online] [cit. 15.6.2022] Praha, 2006. dostupné z http://www.ok.cz/iksp/docs/328_2.pdf

⁵⁷ Taktéž mohou být prodávány v coffeeshopech.

drog u turistů, jak je výše uvedeno, ty však nejsou bohužel městy a obcemi skrze výjimky dodržována.

2.2 Švédská právní úprava

Švédskou právní úpravu jsem zvolil z toho důvodu, jelikož má jednu z nejprísnejších protidrogových politik napříč celou Evropou, a to nejen ve vztahu k drogám jako takovým, ale i ve vztahu k alkoholu. Tento přístup přináší své klady i zápory, o kterých budu hovořit níže. V prvé řadě bych se rád zaměřil na problematiku alkoholu v zemi, jehož řešení švédskou vládou je v rámci evropských zemí jedinečné. Prodávání alkoholu totiž probíhá ve pouze ve speciálních obchodech zvaných Systembolaget – jedná se vládou vlastněné prodejny, které jako jediné mají oprávnění prodávat alkoholické nápoje s obsahem vyšším než 3,5 % objemových.⁵⁸ Hlavním motivem systembolagetů je minimalizovat problémy spojené s alkoholem odpovědným prodejem alkoholu bez jakéhokoli motivu zisku, jenž by za normálních okolností měli soukromí prodejci.⁵⁹ Tyto obchody mají taktéž limitovanou otevírací dobu – přes všední dny jsou otevřeny od 10 h do 19 h, v sobotu pak mají otevírací dobu pouze od 10 h do 15 h, přičemž v neděli jsou tyto obchody zavřeny úplně. První systembolagety vznikly již okolo roku 1955, do dnešní doby se pak celkem ve Švédsku nachází 450 těchto obchodů. I přesto, že je ve Švédsku povoleno konzumovat alkohol od 18 let, jak je tomu i u ostatních zemí, pro nákup alkoholických nápojů v systembolagetu to nestačí – minimální věk pro možnosti nákupu v daných obchodech je totiž stanoven na 20 let.⁶⁰ V restauracích si však můžete dopřát alkoholických nápojů opět standartně po dosažení 18 let. Vzhledem k rozšířenosti a popularitě alkoholu v naší zemi si neumím představit, že by tento model byl v rámci České republiky aplikovatelný. Přeci jenom, Češi se v oblasti konzumace alkoholu řadí na první příčky, rovněž také nemalá část obyvatel si sama alkohol vyrábí ve formě slivovic a podobných destilátů.

Stěžejním právním předpisem v oblasti trestního práva je Švédský trestní zákoník (Brottsbalken, SFS 1962:700), který byl přijat v roce 1962 a v platnost a účinnost vstoupil počátkem roku 1965. Švédský trestní zákoník je rozdělen celkem do tří částí. V první části nalezneme obecná ustanovení, včetně vymezení trestného činu, trestní odpovědnosti, sankce, pravomoci soudů a

⁵⁸ Systembolaget. *Systembogalet explained*. [online]. [cit. dne 16.6.2022]. dostupné z: <https://www.omsystembolaget.se/english/systembolaget-explained/>

⁵⁹ Systembolaget. *Different for a reason – responsibility report 2021*. [online]. Stockholm: Deloitte AB, 24 march 2022. Dostupné z: <https://www.omsystembolaget.se/globalassets/pdf/om-systembolaget/systembolagets-responsibility-report-2021.pdf>

⁶⁰ Nejedná se jediné pravidlo, rovněž také v obchodech neprodají alkohol osobě, která zřejmě kupuje alkohol pro nezletilé a osobě, která je sama viditelně pod vlivem alkoholu.

podobně. Ve druhé části pak nalezneme jednotlivé kategorie trestných činů⁶¹ a jejich definice, přičemž tato část je obdobou naší zvláštní části Trestního zákoníku. Celkem pak druhá kapitola obsahuje 20 kapitol, které jsou obdobou Hlav ve zvláštní části. Nicméně švédský trestní zákoník neobsahuje kompletní výčet trestných činů, některé trestné činy jsou upraveny ve zvláštních právních předpisech, jako je tomu například pro drogovou kriminalitu důležitý trestní zákon o narkotikách (Narkotikastrafflag 1968:64), o kterém budu hovořit níže. Ve třetí části pak nalezneme vymezení druhu trestů, způsobe jejich ukládání včetně podmíněného propuštění. Celkem jsou zde vymezeny tyto druhy trestů – trest odnětí svobody, peněžitý trest, podmíněný trest odnětí svobody a ochranný dohled.⁶²

Stejně tak jako vůči alkoholu, tak i vůči drogám zastává Švédsko striktní protidrogovou politiku. Zajímavou skutečností je pak to, že v rámci švédské úpravy drog nenalezneme dělení na měkké a tvrdé drogy, jak tomu bylo například u nizozemské právní úpravy. Švédsko bere drogy jako jednu skupinu zakázaných látek, vůči kterým prosazuje přísná opatření a sankce. Základním pramenem protidrogové politiky je již výše zmíněný trestní zákon o narkotikách. Jeho obsahem je neoprávněné nakládání s drogami, výrobu, dovoz, vývoz, přechovávání, prodej či získávání drog pro jiného. V případě porušení pak pachatel hrozí trest odnětí svobody až na tři léta.⁶³ Vzhledem k tomu, že zákon nestanovuje minimální množství drog spojených s touto trestnou činností, dopadá tato úprava na jakékoli množství drog, což je zpravidla přísné opatření. Proto zákon stanovuje soudu v §2 určitou pravomoc ohledně moderace trestu – pokud je trestný čin vzhledem k povaze a množství drog a dalším okolnostem považován za méně závažný, je možnost uložení trestu v podobě pokuty nebo trestu odnětí svobody v délce nejvýše šesti měsíců. V §3 je pak obsažena kvalifikovaná skutková podstata, kdy v případě, že se někdo dopustí výše uvedených trestných činů ve značném množství, jako člen organizovaného zločinu, v rámci součásti dalších trestných činů nebo byl daný trestný čin spáchán zvlášť nebezpečným nebo bezohledným způsobem, bude potrestán trestem odnětí svobody v rozsahu od dvou až do deseti let.

Jako další zajímavost bych zde rovněž poukázal na švédské řešení alkoholu a drog za volantem. Tuto problematiku nalezneme upravenou v zákoně o dopravních přestupcích (1951:649

⁶¹ Např. trestné činy proti životu a zdraví, trestné činy proti svobodě a míru, trestné činy pomluvy a urážkách na cti atd.

⁶² Government Offices of Sweden. *The Swedish Criminal Code* [online]. Stockholm: Government Offices of Sweden, 31 May 2022. dostupné z: <https://www.government.se/49ba69/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5cab03/the-swedish-criminal-code.pdf>

⁶³ §1 zákona č. 1968:64 o narkotikách (Narkotikastrafflag). [online] dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/narkotikastrafflag-196864_sfs-1968-64

Lag om straff for vissa trafikbrott).⁶⁴ Stěžejním podkladem je §4 zákona o dopravních přestupcích, který stanovuje, že pokud dotyčný řídí motorové vozidlo a má v krvi 0.2 promile alkoholu, bude potrestán trestem odnětí svobody v délce trvání až 6 měsíců nebo trestem ve formě peněžitě pokuty. Rovněž také stejným trestem bude potrestán ten, kdo řídí motorové vozidlo po požití jakékoli omamné nebo psychotropní látky a tato látka, byť v minimálním možném množství, mu zůstane v krvi během nebo po řízení. Ustanovení §4a pak stanovuje závažnější skutkovou podstatu a tou je situace, kdy dotyčný za volantem nadýchá více než 1 promile. V takovém případě, i když nezpůsobil žádnou dopravní nehodu či něco podobného, bude dotyčný potrestán trestem odnětí svobody v délce trvání až dvou let.⁶⁵ Pokud však dotyčný dopravní nehodu způsobí a následkem dopravní nehody třetí osoba přijde k úrazu nebo v dokonce zemře, hrozí trest odnětí svobody v délce trvání až 8 let.

Zároveň také v případě, kdy člověk nadýchá více jak 0.15 promile, je mu hned na místě zabaven řidičský průkaz.⁶⁶ Pozoruhodný je pak také způsob, jakým se stanoví výše peněžitě pokuty. Zde se totiž nevychází určitého rozsahu, jak je tomu např. v naší právní úpravě, ale výše pokuty závisí na příjmu dané osoba a na částce, kterou má zrovna na svém bankovním účtu.⁶⁷ Pokud se dotyčná osoba vícekrát dopustí řízení pod vlivem alkoholu nebo návykové látky, švédské orgány mají dokonce možnost a pravomoc jí řízené auto zabavit a následně prodat nebo v určitých případech sešrotovat.⁶⁸ Dle mého názoru se toto opatření jeví naprosto vhodné, vzhledem k závažnosti následků, kterou mohou nastat v případě řízení pod vlivem alkoholu či jakékoliv jiné drogy.

2.3 Polská právní úprava

Polsko jsem ke své komparaci zvolil z důvodu polohy, jelikož se rovněž nachází ve střední Evropě a se kterou sdílíme hranice. Stejně jako v ČR, hlavním pramenem trestního práva je polský trestní zákoník zvaný „Kodeks karny“. Nicméně oproti naší právní úpravě drogové problematika má polská právní úprava výhodu v té skutečnosti, že v jejich právním řádu je problematika drogových deliktů včetně užívání upravena komplexně v jednom konkrétním zákoně, kterým je zákon boji proti drogové závislosti („Ustawa o zwalczaniu narkomanii“). Zákon v sobě obsahuje

⁶⁴ Zákon č. 1951:649 o dopravních přestupcích. (Lag om straff for vissa trafikbrott). [online]. Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1951649-om-straff-for-vissa-trafikbrott_sfs-1951-649

⁶⁵ V českém trestním zákoníku by za tento trestný čin hrozil trest odnětí svobody v délce „pouze“ jednoho roku, peněžitý trest nebo zákaz činnosti.

⁶⁶ Trafikverket: Sweden transport administration. *What is the limit?* Stockholm: Sweden Transport Administration, 2016. dostupné z: https://trafikverket.ineko.se/Files/sv-SE/10736/RelatedFiles/100061_ddd_folder_engelska.pdf

⁶⁷ LifeSafer. *How Sweden Figuret out Drinking*. [online] 2019. [cit. 17.6.2022] dostupné z: <https://www.lifesafes.com/blog/sweden-figured-drunk-driving/>

⁶⁸ Tamtéž.

nejen jednotlivé skutkové podstaty drogových deliktů, rovněž se také zabývá problematikou jednotlivých drog, jejich kategorizací, stanovuje dohled⁶⁹ nad těmito látkami, zabývá se léčbou, rehabilitací a reintegrací závislých včetně snižování zdravotních a sociálních škod.⁷⁰

Stěžejní částí tohoto zákona je pak sedmá kapitola, jenž v sobě zahrnuje zmíněné drogové delikty. Rovněž jako u nás, je zde v článku 53 obsažen trestný čin nedovolené, výroby, zpracování a úpravy omamných a psychotropních látek. Nicméně oproti české úpravě je tento trestný čin navíc rozšířen o nedovolenou výrobu, zpracování nebo opravování makového stébla, jenž se na polském území poměrně často používalo jako produkt pro výrobu tzv. Kompotu neboli polského heroínu – omamné drogy se silnými účinky podobnými jako produkuje heroin.⁷¹ V obou případech hrozí sankce v podobě pokuty a trestu odnětí svobody v délce trvání až tří let. V případě, že tato skutková podstata byla naplněna ve značném rozsahu, množství či byl daný trestný čin spáchán za účelem určitého majetkového prospěchu, hrozí pachateli pokuta a trest odnětí svobody v délce trvání minimálně tři let a výše. Článek 55 pak zachycuje trestný čin nedovoleného dovozu, vývozu a převozu omamných a psychotropních látek na polském území, přičemž při naplnění této skutkové podstaty stanovuje trest odnětí svobody v délce trvání až pět let. Pokud se jedná o méně závažný případ, je možnost pachateli uložit pokutu, trest omezení svobody nebo trest odnětí svobody v délce trvání jednoho roku. Závažnějším případem jsou pak situace, kdy pachatel omamné, psychotropní látky a makovou slámu na trh uvádí nebo se na uvádění na trh podílí. Za tento trestný čin pak hrozí pokuta a trest odnětí svobody v délce trvání od šesti měsíců do osmi let, přičemž pokud pachatel uvedl na trh nebo se podílel na uvádění výše zmíněných drog ve značném množství, hrozí mu trest odnětí svobody v délce trvání od dvou až do dvanácti let. Značným množstvím se rozumí takové množství omamných a psychotropních látek, jenž je schopno uspokojit několik desítek závislých osob.⁷² V obou případech trestných činů (dovoz/vývoz/převoz a uvádění na trh) je příprava trestná.

Nejčastěji páchaným trestným činem je pak trestný čin nedovoleného přechovávání omamné a psychotropní látky uvedený v článku 62.⁷³ Sankcí za toto porušení je pak trest odnětí svobody v délce trvání do tří let, v případě méně závažného porušení pak pokuta, trest omezení svobody

⁶⁹ Orgánem vykonávajícím dohled je Národní centrum pro boj proti drogové závislosti, který byl zřízen zákonem o veřejném zdraví.

⁷⁰ Čl. 2 zákona Dz. U. 2005 Nr 179 poz. 1485 o boji proti drogové závislosti [online] dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051791485/U/D20051485Lj.pdf>

⁷¹ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *Drug policy profile: Poland*. [online] 2014. Dostupné z: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/776/TDAU14003ENN_469069.pdf

⁷² Rozsudek polského Nejvyššího soudu ze dne 23.9.2009 sp. Zn I KZP 10/09 [online] Dostupné z: <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia1/i%20kzp%2010-09.pdf>

⁷³ MALCZEWSKI, Artur, *National drug report 2020 Poland*. [online]. National Bureau for Drug Prevention, 2021. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/354144858_National_Drug_Report_2020_Poland

nebo trest odnětí svobody do jednoho roku. Pokud by se pachatel dopustil nedovoleného přechovávání omamných a psychotropních látek ve značném množství, hrozil by mu trest odnětí svobody až do výše deseti let. Každé držení, byť i malé či drobné množství, naplňuje skutkovou podstatu nedovoleného přechovávání, jelikož polská právní úprava na rozdíl od české právní úpravy⁷⁴ nestanovuje žádné hranice pro malé nebo značné množství. Podle judikatury je v pravomoci soudu rozhodovat, zdali se jedná o nepatrné, větší nebo značné množství, soud tedy zohledňuje (pro případné účely privilegované či kvalifikované skutkové podstaty) kvalitativní i kvantitativní kritérium. Kromě toho soud zohledňuje i účel, za jakým pachatel drogy přechovává.⁷⁵

Zajímavým je pak článek 62a, který stanovuje určitou liberaci pachatele v případě nepatrného množství drog uchovávaných pro vlastní potřebu. V takovém případě dochází k zastavení řízení ještě před tím, než je zahájeno trestní stíhání, pokud by uložení trestu pachateli nebylo účelné vzhledem k okolnostem spáchání činu, jakož i ke stupni jeho společenské škodlivosti. Dojde pouze k propadnutí omamné či psychotropní látky, kterou měl pachatel u sebe, popřípadě následně soud nařídí zničení této látky. Důležité je zmínit, že u nedovoleného přechovávání omamné a psychotropní látky nehraje množství roli.

V následujících člancích jsou pak upraveny trestné činy nedovolené výroby a držení máku a konopí nebo také prekurzoru. U něj je zajímavé, že v případě nedovoleného přechovávání, výroby, dovozu či držení hrozí pachateli nikoli trest odnětí svobody, ale pouze trest ve formě pokuty.⁷⁶ Pokuta je stejně jako v české právní úpravě vyměřena v denních sazbách, kdy nejnižší počet denních sazeb je 10 a nejvyšší 540. Výše denní sazby se pohybuje od 10 do 2000 zlotých.⁷⁷ Při stanovování výše a počtu denních sazeb soud přihlíží k příjmům pachatele, jeho osobním a rodinným poměrům, majetkovým poměrům a výdělkovým možnostem. Vzhledem k sociální a společenské závažnosti se mi nejvíce výše peněžité pokuty jako dostatečně vysoká, zvláště v případě, kdy se pachatel například dopustil obchodování či převážení drog za účelem získání majetkového prospěchu. Pokud si porovnáme maximální možnou výši trestu peněžité pokuty v rámci české a

⁷⁴ Český trestní zákoník stanovuje při nedovoleném přechovávání podmínku množství větší než malé, přičemž pokud nedojde k přesáhnutí tohoto množství, bude se jednat o přestupek (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.3.2014, sp. zn. Tpjn 301/2013).

⁷⁵ Rozsudek polského Nejvyššího soudu ze dne 11.10.2017 sp. Zn. III KK 73/17 [online] Dostupné z: http://www.sn.pl/orzecznictwo/SitePages/Baza_orzeczen.aspx?ItemSID=25843-57a0abc2-a73c-441d-9691-b79a0c36be5c&ListName=Orzeczenia3

⁷⁶ Čl. 66 zákona Dz. U. 2005 Nr 179 poz. 1485 o boji proti drogové závislosti [online] dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051791485/U/D20051485Lj.pdf>

⁷⁷ Výměra peněžitého trestu v českém trestním zákoníku je poněkud vyšší, počet denních sazeb je nejméně 20 a nejvýše 730, přičemž výše denní sazby je od 100 Kč do 50 000 Kč.

polské právní úpravy, dojdeme k závěru, že trest peněžité pokuty podle Trestního zákoníku je více než šestinásobně vyšší než částka, kterou maximálně může uložit polský trestní zákoník.⁷⁸

Další trest, jenž bych zde rád zmínil, je trest omezení svobody, ukládaný často v případech privilegovaných trestných činů. Podstatou tohoto trestu není úplné zkrácení na svobodě jako v případě trestu odnětí svobody, nýbrž omezení svobody spočívá v povinnosti vykonávat neplacenou, kontrolovanou práci pro sociální účely nebo dochází ke srážce ve výši 10 % až 25 % z měsíční pracovní mzdy na obecně prospěšný účel, jenž je určen soudem.⁷⁹ Délka trvání trestu omezení svobody se pohybuje v rozmezí od jednoho měsíce do dvou let. Daný trest je určitou alternativou nacházející se mezi peněžitým trestem a trestem odnětí svobody, jelikož má přísnější postih než pokuta, zároveň však nemá tak vážné dopady jako v případě odnětí svobody, neboť jedinec není zavřen do vězení a není odtrhnut z jeho sociálního a společenského prostředí.

Zákon stanovuje rovněž způsob i druhy léčby, jenž se poskytují drogově závislým. Úpravu léčeb nalezneme v kapitole 4, která rozděluje léčbu na dobrovolnou na povinnou, stanovuje osoby oprávněné k provedení léčby, speciální místa k provádění léčby a také reintegraci drogově závislých. Dobrovolná léčba či reintegrace musí být vždy dobrovolná, pokud zákon nestanoví jinak. Povinnou léčbu lze uložit pouze v taxativně stanových případech. Prvním takovým případem je situace, kdy drogově závislým pachatelem je osoba mladší 18 let. Druhým případem jsou situace, kdy se jedná o odsouzeného, jehož výkon trestu byl podmíněně odložen. Jakmile skončí léčba, soud má povinnost rozhodnout, zda bude trest vykonán nebo od něj bude upuštěno.⁸⁰

Polská právní úprava se z větší části shoduje s českou právní úpravou, nicméně i zde se naleznou určité odchylky mezi oběma úpravami. Jako první výhodu musím vyzdvihnout komplexní úpravu drogové kriminality, jenž nalezneme ve výše zmíněném zákoně o boji proti drogové závislosti. Zákon obsahuje veškeré definice týkající se drog, druhy, jejich užívání, drogové delikty včetně druhů náležejících trestů, léčbu, reintegraci a mnoho dalšího. Rovněž také spatřuji výhodu v podobě trestu omezení svobody, jenž česká právní úprava přímo nezná.⁸¹ Naopak jako nevýhodu vidím příliš přísné hodnocení trestného činu neoprávněného přechovávání omamných a psychotropních látek, zvláště pak co se týče množství. Účinnější by bylo zavést alespoň obecným způsobem určitou hranici, jenž v případě přesažení by byla naplněna skutková podstata daného

⁷⁸ Maximální výše pokuty podle Trestního zákoníku je 36 500 000 Kč, oproti tomu maximální výše pokuty podle polského trestního zákoníku je 1 080 000 zlotých (při převodu na českou měnu je to „pouze“ cca 5 620 000 Kč).

⁷⁹ Zákon Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553, trestní zákoník (Kodeks Karny). [online]. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>

⁸⁰ Čl. 25-30 zákona č. Dz. U. 2005 Nr 179 poz. 1485 o boji proti drogové závislosti [online] dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051791485/U/D20051485Lj.pdf>

⁸¹ Nejblíže tomuto trestu je trest obecně prospěšných prací.

trestného činu. V případě nenaplnění potřebného množství by se pak jednalo o přestupek, jak je tomu u nás.

3 Způsoby trestání drogově závislých

Třetí kapitola se bude zaměřovat na sankcionování pachatelů drogových deliktů, jenž nám Trestní zákoník nabízí. První část této kapitoly bude zaměřena na trest nejpřísnější, trest odnětí svobody. Poukážu na způsob výkonu trestu odnětí svobody včetně místa výkonu, zároveň nastíním možnosti, jaké má odsouzený drogově závislý v rámci věznic. Druhá část této kapitoly se bude zaměřovat na jiné možnosti trestání, než je samotné odnětí svobody, tzv. alternativní tresty, jenž nám naše právní úprava nabízí. Tato část bude rozdělena na hmotněprávní a procesněprávní alternativy, přičemž na závěr této kapitoly rozeberu institut ochranných opatření, jež jsou upravena v trestním zákoníku.

3.1 Trest odnětí svobody – je dostatečně účinný?

Trest odnětí svobody je jedním z druhů sankcí, jenž lze uložit za drogové delikty. Svým způsobem se jedná o univerzální trest, jelikož jej lze uložit za každý trestný čin.⁸² Z hlediska závažnosti se jedná o trest nejpřísnější, neboť dochází k úplnému zbavení svobody v podobě nuceného pobytu ve věznici a současně dochází k vytržení pachatele z jeho sociálního a rodinného prostředí. Rovněž také dochází k zásahu do základních práv a svobod pachatele, jelikož při uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody je zasaženo do pachatelova práva na svobodu, na soukromí, na výkon funkce, právo podnikat a mnoho dalších.⁸³ Vzhledem k zavedené, ustálené praxi a judikatuře se nepodmíněný trest odnětí svobody užívá jako prostředek ultima ratio, tzv. pokud nápravy nelze dosáhnout jinak. Nicméně se nabízí otázka, zdali v takovém případě lze vůbec dosáhnout nápravy. Přeci jen, drogově závislý pachatel je už tak v tíživé situaci a vězení jej prakticky „dorazí“, jelikož nastoupí všemožné abstinенční příznaky, výkyvy a psychické i tělesné bolesti. Trest odnětí svobody jako každý jiný trest má mít mimo jiné funkci sankční i reparační, jenže v daném případě reparační funkce lehce „pokulhává“. I na tuto okolnost však zákonodárci mysleli prostřednictvím zřízení léčebných programů v rámci věznic, o nichž budu hovořit níže v samostatné části.

3.1.1 Uživatelé drog ve vězení

Leckdo by usoudil, že pokud se drogově závislý dostane ať již z jakéhokoli důvodu do vězení, tak od své drogové závislosti upustí, jelikož by drogy neměl kde brát. Opak je ale pravdou, bohužel i ve věznicích převládá drogová scéna a užívání omamných a návykových látek je na denním pořádku. I přes to, že po nastoupení k výkonu trestu podstatná část uživatelů drog silně

⁸² ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁸³ Tamtéž.

omezí jejich drogovou potřebu, v některých případech však užívání drog trvá i nadále. Podle dosavadních výzkumů je to prakticky jedna třetina vězňů, kteří užili alespoň jednu návykovou látku i po nastoupení do výkonu trestu.⁸⁴ Nejčastější užitou návykovou látkou je pak alkohol, z drog jsou nejčastěji užívanými konopné látky (marihuana/hašiš), tlumivé látky bez předpisu, heroin a v neposlední řadě pervitin.⁸⁵ Byť obstarání drog ve věznici se pro mnohé, včetně mě, zdá být náročným, ba dokonce i nereálným, lidé jsou schopni pro dopravení drog riskovat i vlastní svobodu. Odsouzený vězeň se totiž užíváním drogy dopouští trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. Rovněž také naplňuje skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.⁸⁶ Pro „komplice“ na svobodě pak platí, co se týče drogového deliktu, stejná skutková podstata, tedy že se tímto dopouští trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy.

Ostatně přesným a výstižným příkladem zvyšující se drogové aktivity ve věznicích je akce kriminalistů společně s pracovníky Věznice Valdice, v jejíž rámci bylo cílem zaměřit se na zásilky směřující do věznice.⁸⁷ Po ročním působení a kontrolách se kriminalistům povedlo odhalit a zabránit vstupu velkému množství drog a různých léčiv, jež byly užívány jako náhražky. Celkem bylo za rok 2021 ve Věznici Valdice odhaleno více než 130 pokusů o dodání drog či léčiv. Nejčastěji byly drogy pašovány prostřednictvím korespondence, skrze bublinkové obálky a podobně. Období pandemie pak přineslo nový způsob pašování, prostřednictvím všíti do roušky/respirátoru.⁸⁸

3.1.2 Léčebné programy v rámci věznic

Léčebné programy jsou v rámci reparační funkce trestu nesmírně důležitou součástí, jejichž prostřednictvím dochází k určité nápravě (nebo minimálně snaze o nápravu) drogově závislých. Hlavním cílem těchto programů je zabránit trestní recidivě u drogově závislých včetně zbavení jejich závislosti a pomoci jim vstoupit do života po výkonu trestu s čistým štítem.

Stěžejní právní úpravou a základním kamenem týkající se problematiky drogově závislých vězňů a jejich nápravy je nařízení generálního ředitele vězeňské služby České republiky č. 36/2010, kterým se upravuje protidrogová politika Vězeňské služby České republiky (dále jen NGR č. 36/2010 Sb.) Prostřednictvím daného nařízení jsou zřízeny tzv. specializované oddíly, jenž mají

⁸⁴ VĚŽEŇSKÁ SLUŽBA ČR. *Výroční zpráva za rok 2019* [online]. Vězeňská služba České republiky. Praha, 2020. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-vs-cr-za-rok-2019.pdf>

⁸⁵ ZAOSTŘENO NA DROGY. *Drogy a vězni v ČR* [online]. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a drogově závislosti, 2011. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/4580/561/Zaostreno_na_drogy_2011_05_drogy_a_vezni.pdf

⁸⁶ §353 Trestního zákoníku.

⁸⁷ ČESKÁ JUSTICE. *Pokusy pašovat drogy do věznic jsou stále častější* [online]. ceska-justice.cz, 27.2.2022 [cit. 14.7.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/02/pokusy-pasovat-drogy-do-veznic-jsou-stale-castejsi/>

⁸⁸ Tamtéž.

sloužit pro osoby s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním drog.⁸⁹ NGŘ č. 36/2010 Sb. v prvních ustanoveních rozlišuje celkem dva typy specializovaných oddílů – prvním jsou oddíly specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického a protialkoholního či léčení patologického hráčství, druhým oddílem jsou pak oddíly pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykové látky.⁹⁰ Systematiku, úpravu a výkon specializovaných oddílů včetně fungování nalezneme v nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 41/2017 Sb., o fungování specializovaných oddílů pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševním a poruchami chování a specializovaných oddílech pro výkon ochranného léčení (dále jen „NGŘ č. 41/2017 Sb.“). V něm nalezneme obecnou úpravu týkající se vzniku specializovaných oddílů, co oddíly obnáší, co je jejich zaměřením, čeho mají dosáhnout a podobně. Hlavním cílem specializovaných oddílů je pak dosažení nápravy drogově závislého pachatele tak, aby mohl po výkonu trestu vést řádný a způsobilý život⁹¹ a nemusel se vracet „do starých kolejí“. Děje se tak prostřednictvím specializovaných přístupů a zacházení, jenž mají plnit určité poslání v podobě etických, hodnotových humánních kroků, které vedou k redukci či vymýcení drogové závislosti u daného pachatele.⁹² V současné době nalezneme specializované oddíly pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševním a poruchami chování v celkem deseti věznicích (Bělušice, Horní Slavkov, Hradec Králové, Kuřim, Nové Sedlo, Ostrov, Plzeň, Příbram, Valdice, Všehrady), přičemž v dalších třech věznicích (Opava, Rýnovice, Znojmo) nalezneme specializované oddíly pro výkon ochranného léčení.⁹³ NGŘ č. 41/2017 Sb. rovněž také obsahuje pokyny ve formě manuálů, jenž musí každý specializovaný oddíl mít – jedná se o určitý vnitřní řád, který musí být dodržován.⁹⁴

Hlavním prvkem specializovaných oddílů jsou tzv. terapeutické programy. Prostřednictvím daných programů má docházet k naplňování cílů specializovaných oddílů. Úprava terapeutických programů vychází z vnitřního řádu věznice a manuálů specializovaných oddílů; vnitřní řád pokládá pouze základní body terapeutických programů (cíle, části, odborné zacházení), manuál pak obsahuje podrobné informace ohledně naplňování cílů programů, pravidla fungování, postupy přijímání vězňů, hodnocení jednotlivých vězňů apod.)⁹⁵

⁸⁹ ZEMAN, Petr a kol. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 45.

⁹⁰ Tamtéž, s. 47,

⁹¹ §1 odst. 2 NGŘ č. 41/2017 Sb.

⁹² ZEMAN, Petr a kol. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 48.

⁹³ tamtéž

⁹⁴ §10-13 NGŘ č. 41/2017 Sb.

⁹⁵ ZEMAN, Petr a kol. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 72.

Z výzkumu provedeného v roce 2019 vyplývá, že terapeutické programy ve specializovaných oddílech prokazatelně přispívají k naplňování cílů uváděných v jednotlivých řádech a manuálech. Problém však ale nastal v tom, že byť sice opravdu dochází k naplňování cílů programů, vězni dodržují pravidla, postupují programem a úspěšně jej dokončí, tato úspěšnost se však nepřenesla do následného svobodného života po skončení výkonu trestu.⁹⁶ Výzkum poukázal na nedostatečnou úpravu týkajícího se přechodu odsouzeného uživatele drog ze specializovaného oddílu do normálního života. Vhodné by bylo řešení, aby se absolvent terapeutického programu i po vykonání trestu dostavoval do programů/center zaměřených na boj proti drogové závislosti, aby mohla být určitým způsobem sledována jeho „povězeňská“ aktivita a zdali se pořád zvládá držet od drog dále. Dalším opatřením, byť již přísnějším, je vázanost propuštění z výkonu trestu na úspěšné absolvování terapeutického programu. Je třeba usoudit, že se jedná drastičtější opatření, jelikož daným způsobem by měl drogově závislý vězeň setrvat ve výkonu trestu i po uplynutí jeho doby. Nicméně jak už bylo výše uvedeno, jednou z hlavních funkcí trestu je funkce represivní, která v případě neúspěšného dokončení terapeutického programu naplněna není. V situaci, kdy drogově závislý vězeň, jenž byl odsouzen pro drogovou trestnou činnost, nezvládne úspěšně dokončit terapeutický program, jeho šance na nápravu je minimální a nedochází k naplnění represivní funkce trestu. Jednoduše řečeno, sice by si pachatel trest „odseděl“, nepřinesl by však žádné výsledky a pachatel by po propuštění z trestu pravděpodobně pokračoval v drogové trestné činnosti nadále. Nicméně je třeba se dané možné řešení podívat i z pohledu odsouzeného, neboť v jeho případě by prodlužování trestu z důvodu nesplnění terapeutického programu by mohlo docházet k rozporu se zásadou přiměřenosti, jelikož by jeho pobyt v daných programech byl delší, než pokud by si pouze vykonal mu uložený trest odnětí svobody.

3.2 Hmotněprávní alternativy k potrestání

Hmotněprávní alternativy jsou jednou z oblastí, jenž nabízí uložení jiných trestů a méně přísnějších, než je samotný trest odnětí svobody. V rámci této kategorie rozlišujeme alternativní tresty a alternativy k potrestání.

3.2.1 Alternativní tresty

Alternativními tresty jsou dá se říct základním druhem alternativních opatření. Těmito tresty se rozumí všechny tresty, jenž nesouvisí s odnětím svobody, nedochází při jejich uložení k úplnému omezení svobody. Z širšího hlediska lze považovat za všechny alternativní tresty takové, jenž jsou uvedeny v §52 Trestního zákoníku, vyjma trestu odnětí svobody. V užšího hlediska pak

⁹⁶ ZEMAN, Petr a kol. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 150.

lze vymezit alternativní tresty podle jejich účelu a smyslu, čímž je nahrazení trestu odnětí svobody. V takovém případě by pak za alternativní tresty byly považovány tresty trestu obecně prospěšných prací, domácí vězení, peněžitý trest a podmíněné odsouzení. Je to z toho důvodu, že všechny tyto tresty nelze uložit vedle trestu odnětí svobody, nýbrž místo něj, čímž podtrhuje smysl a podstatu své alternativní povahy.⁹⁷

Prvním alternativním trestem z této kategorie je trest obecně prospěšných prací, jenž byl přijat v rámci zásadní novely č. 152/1995 Sb., která byla důležitým milníkem pro alternativní tresty.⁹⁸ Podstatou daného trestu je povinnost odsouzeného vykonat ve stanoveném rozsahu určité práce sloužící k obecně prospěšným účelům ve prospěch poskytovatelů obecně prospěšných prací, kterým může být obec, stát nebo specializovaná právnická osoba.⁹⁹ Nicméně i když již nejsou v daném ustanovení výslovně uvedeny druhy prací, pořád to mohou být obecně prospěšné práce ve smyslu údržba veřejných prostranství, úklid a údržba veřejných budov, komunikací a podobně. Z hlediska alternativních trestů se jedná o dlouhodobě nejčastěji ukládaný trest, jenž je vhodným řešením pro drobnější, a ne tak závažné kriminality.¹⁰⁰¹⁰¹

Trest obecně prospěšných prací se vykonává v rozsahu od 50 do 300 hodin a trestu se musí vykonat do jednoho roku ode dne, kdy byl výkon trestu nařízen soudem. Samozřejmě podmínkou pro uložení tohoto trestu je zdravotní způsobilost odsouzeného, jenž ostatně vyplývá z §64 trestního zákoníku. Ta může být místy u drogové závislosti problém, jelikož někteří uživatelé jsou po mnoha letech závislosti v takovém stavu, že jim jejich organismus neumožní vykonávat prakticky žádné práce. Druhou podmínkou, jenž musí být před uložením trestu obecně prospěšných prací splněna, je získání stanoviska pachatele k uložení trestu. Tato podmínka je nezbytná pro uložení trestu, neboť bez jejího splnění není možné trest obecně prospěšných prací uložit. Stanovisko pachatele vyjadřuje postoj či názor pachatele na případné uložení trestu obecně prospěšných prací, zdali s tím souhlasí nebo nesouhlasí. Nicméně pro uložení daného trestu není potřeba souhlasu pachatele, lze uložit trest obecně prospěšných prací i v případě, že s tím pachatel nesouhlasí. To se však může promítnout v následné resocializaci pachatele, jelikož byt' to není v naší právní úpravě vyžadováno, jedná se o primární faktor posilující šanci dosáhnout resocializace pachatele a tím dosáhnout účelu trestu.¹⁰² V případě vyslovení souhlasu dostává totiž soud minimálně určitý signál od pachatele, že je schopen a připraven napravit své chyby. Otázka nastává

⁹⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges. 2014. s. 31.

⁹⁸ LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Nepodmíněný trest odnětí svobody ve světle alternativních a krátkodobých trestů*. Trestněprávní revue 1/2020, s. 23.

⁹⁹ §62 Trestního zákoníku.

¹⁰⁰ JANUŠ, Jan a kol. *Tresty budoucnosti*. 1. vydání. Praha: Info.cz Online Media s.r.o., 2020. s. 48.

¹⁰¹ Jedná se o úmyslné a nedbalostní přečiny, jenž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 5 let.

¹⁰² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges. 2014. s. 300.

v případě, zdali je drogově závislý pachatel schopen plnit trest obecně prospěšných prací tak, aby došlo k jeho nápravě a byla odčiněna újma či škoda spáchaná jeho trestným činem. Dle §48 odst. 4 písm. c) Trestního zákoníku pak soud má možnost uložit pachateli povinnost podrobení se léčeni závislosti na návykových látkách. V takovém případě by pak v dané kombinaci bylo účelné a rovněž přínosné uložení trestu obecně prospěšných prací, neboť by jednak určitým způsobem napravil své chyby či odčinil újmu, jenž způsobil, a zároveň by zde byla posílena resocializační stránka pachatele skrze podrobení se léčeni.

V případě pachatelů drogových deliktů bych si dokázal přestavit uložení tohoto trestu pouze v případě trestných činů přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§284) a nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou a psychotropní látku (§285). Je to z toho důvodu, že v rámci těchto trestných činů nedochází tak velkému nebezpečí pro společnost, jelikož pachatel se jich dopouští pro vlastní potřebu, nikoli za účelem zisku nebo dalšího šíření. Rovněž také, pokud by byl pachatel daných drogových deliktů již ve stupni závislosti k těmto drogám, soud by mu mohl současně s trestem uložit povinnost podrobení se léčeni své závislosti, jak bylo popsáno výše. V úvahu by také přicházelo uložení daného trestu případě trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky. Nicméně zde velmi záleželo na individuálním posouzení každého jednotlivého případu, jelikož je zde nebezpečí pro společnost podstatně vyšší. Zde bych si dokázal představit uložení trestu obecně prospěšných prací v případě dopuštění se základní skutkové podstaty tohoto trestného činu, či že pachatel vykonal určitou činnost pod vlivem návykové látky a „pouze“ ohrozil život nebo zdraví lidí nebo škodu na majetku, nedošlo tedy ještě faktickému zásahu. V případě kvalifikovaných skutkových podstat tohoto trestného činu by již uložení obecně prospěšných prací nebylo vhodným řešením, jelikož již došlo do zásahu chráněných statků.

Druhým trestem v této kategorii je trest domácího vězení. Jeho podstatou je povinnost odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v předem určeném obydlí a v soudem stanoveném časovém období, přičemž mimo tuto vymezenou dobu má povoleno obydlí například proti práci opustit. Při komparaci s ostatními alternativními tresty je trest domácího vězení nejpřísnější volbou, jelikož z hlediska zásahu do soukromí a svobody dochází k největšímu omezení těchto základních práv. Pachatel totiž ve stanoveném čase nesmí opustit své bydliště, je tedy omezen na své svobodě pohybu a pobytu. Rovněž také musí strpět podstatný zásah do svého základního práva na soukromí, neboť v případě uložení trestu domácího vězení má odsouzený povinnost umožnit vstup do svého obydlí, ať již kvůli kontrolní návštěvě nebo kvůli instalaci a

údržbě technického zařízení pro elektronický monitoring.¹⁰³ Tyto kontroly a vstupy do obydlí pak provádí Probační a mediační služba ČR¹⁰⁴.

Zajímavou a zvláštní podmínkou, jenž odlišuje trest domácího vězení od ostatních, je písemný souhlas pachatele, jenž je obsažen v §60 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku. Písemný souhlas má totiž posílit možnost dosažení resocializačního účinku trestu domácího vězení, rovněž také má určitým způsobem posílit jistotu bezproblémového výkonu trestu.¹⁰⁵ Zároveň písemný souhlas je obligatorní podmínkou uložení trestu, bez něj není možné trest uložit, na rozdíl od výše zmíněného trestu obecně prospěšných prací, kde se sice souhlas pachatele dává také, nicméně jej lze uložit i proti jeho vůli.

Trest domácího vězení lze uložit nejdéle na dobu dvou let, přičemž soud v rozsudku či trestním příkazu vymezí, od kdy do kdy je odsouzený povinen zdržet v místě svého bydliště. Soud má v případě vymezení rozsahu tzv. „volnou ruku“, jelikož zákon oproti dřívější právní úpravě nestanovuje žádnou limitaci, ve které by se soud musel pohybovat.¹⁰⁶ Jediným limitem tak jsou pouze obecné zásady pro ukládání trestu, tedy zásada humanity a zásada přiměřenosti, jenž zabraňují tomu, aby soud neukládal tzv. permanentní domácí vězení v rozsahu 24 hodin denně.¹⁰⁷ V současné době soud v rozsudku vždy individuálně vymezí, v jakém časovém úseku je odsouzený povinen zdržet se opouštění bydliště. Při stanovování doby soud rovněž bere v potaz sociální vazby pachatele, jako jsou pracovní doba, cesta do práce, péče o nezletilé, osobní a rodinné záležitosti (typicky péče o rodinného příslušníka, studium a podobně).¹⁰⁸ Důležitou a samozřejmě zásadní skutečností je způsobilé bydliště pro výkon tohoto trestu. V případě totiž, že pachatel buď nebude mít bydliště, kde trest vykonat, nebo bydliště k tomu bude nezpůsobilé, pak soud k trestu domácího vězení nepřistoupí. Stejně tak jako u trestu obecně prospěšných prací, i v případě trestu domácího vězení může soud odsouzenému uložit i určitá omezení či povinnosti ve formě podrobení se léčení proti drogové závislosti.

Jak již bylo uvedeno výše, kontrolu výkonu trestu domácího vězení vykonává Probační a Mediační služba ČR (dále jen „PMS“). Zde je stěžejním vyhláška č. 456/2009 Sb. o kontrole výkonu trestu domácího vězení, jenž upravuje podrobněji způsob a provedení kontrol. Existují dva druhy kontroly výkonu trestu, namátkové kontroly vykonávané pracovníkem PMS a elektronický

¹⁰³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges. 2014. s. 337.

¹⁰⁴ §334b trestního řádu.

¹⁰⁵ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁰⁶ Dříve byl stanoven určitý zákonný vzor, kdy se za tuto dobu počítala doba od 20:00 do 5:00, pokud soud nestanovil jinak.

¹⁰⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges. 2014. s. 342.

¹⁰⁸ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. Trestněprávní revue 4/2021, s. 205.

kontrolní systém. Namátkové kontroly probíhají umožněním vstupu pracovníka PMS do bydliště odsouzeného. Zároveň pracovník PMS má důležitou roli ohledně následné resocializace odsouzeného, jelikož se snaží, aby odsouzený vedl řádný život, aby dodržoval mu uložená opatření, popřípadě aby napravil způsobené škody nebo nemajetkové újmy.¹⁰⁹ Nicméně i přes pravidelné a časté návštěvy je pořád kontrola pracovníkem PMS nedostatečná, jelikož mimo kontrolu nemá PMS šanci uhlídat to, že odsouzený bude řádně dodržovat domácí vězení a nebude jej obcházet. Je to z toho důvodu, že lidská kontrola nemůže na odsouzeného „nonstop“ dohlížet, jelikož zde hraje roli lidský faktor ve formě pracovníků, jenž musí za odsouzeným docházet a kontrolovat jej. Druhou možností kontroly je pak elektronický kontrolní systém, jenž prostřednictvím různých počítačových systému kontroluje pohyb odsouzeného a jeho dodržování domácího vězení. Oproti namátkovým kontrolám má obrovskou výhodu v tom, že je odsouzený pod nepřetržitým dohledem PMS a systém zaznamenává veškerý jeho pohyb. Z hlediska daných kontrol pak elektronický monitoring poskytuje důležitou a potřebnou kontrolu odsouzeného pro jeho řádný výkon trestu. Nicméně situace ohledně elektronickému monitoringu byla v naší zemi spíše problematická, jelikož byť sice úprava elektronického monitoringu byla přijata v rámci domácího vězení již v roce 2010, řádné fungování začalo až v roce 2018, protože nedošlo k zajištění výroby a odkupu elektronických náramků. Bohužel toto fungování netrvalo příliš dlouho dobu, neboť již ke konci roku 2021 došlo k ukončení provozu elektronických náramků z důvodu přílišných problémů ze strany dodavatele elektronických náramků a potřebných zařízení.¹¹⁰ V současné době se ke kontrole výkonu trestu domácího vězení používají opět pouze namátkové kontroly pracovníků PMS, což z hlediska řádného dohledu nad odsouzenými je naprosto nedostatečné a prakticky bez šance dosáhnout jakékoli záruky dodržování.

Domácí vězení se mi v současném okamžiku nejeví jako vhodný způsob trestu pro pachatele drogových deliktů. Vycházím zejména ze skutečnosti, že nemalé procento drogových delikventů vyrábí, pěstuje či konzumuje drogy právě ve svém bydlišti, jelikož zde mají zajištěno soukromí a diskrétnost. Typickým příkladem by pak byly trestné činy nedovolené výroby podle §283 a nedovoleného pěstování podle §285 trestního zákoníku, kdy by pachatel například provozoval doma varnu na výrobu heroinu nebo nedovoleně pěstoval konopí. Pokud by jim mělo uloženo domácí vězení v místě, kde se přímo dopustili trestného činu, pak podstata tohoto trestu postrádá smysl. Rovněž také, jak jsem avizoval výše, současná situace ohledně kontroly výkonu trestu domácího vězení je nedostatečná, protože lidská kontrola v podobě pracovníků PMS nemá

¹⁰⁹ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. Trestněprávní revue 4/2021, s. 205.

¹¹⁰ iROZHLAS. *Probační služba přestala využívat elektronický monitoring. Prozatím ho nahradí namátkové kontroly* [online]. iROZHLAS.cz, 2. prosince 2021 [cit. 17.7.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/probacni-a-mediacni-sluzba-elektronicky-monitoring-naramky-vezeni-vazba-2112021505_kth

šanci zajistit to, že se pachatel nedopustí dalších drogových deliktů a bez elektronického monitoringu jej dle mého názoru nemá smysl využívat. Teoreticky v úvahu by připadalo uložení trestu domácího vězení pachatelům, jenž se dopustili trestného činu šíření toxikomanie podle §287 trestního zákoníku. Nicméně i zde bych byl opatrnější, jelikož v dnešní digitální době lze podněcovat k užívání drog i z pohodlí domova, pachatelům často stačí i jen přístup na internet nebo mobilní telefon.

V pořadí třetím alternativním trestem z této kategorie je pak peněžitý trest, jenž představuje určitou majetkovou sankci směřující proti pachateli a jeho peněžním prostředkům. Převážně peněžitý trest slouží k postihu těch pachatelů, jenž svou trestnou činností získali nebo se snažili získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch¹¹¹. Peněžitý trest však lze uložit i v případě, kdy to zákon dovoluje nebo také v případě, že pachatel spáchal přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele soud současně neukládá nepodmíněný trest odnětí svobody.¹¹²

Výměra peněžitého trestu není stanovena jako konkrétní částka, ale určuje se v tzv. denních sazbách, kdy se stanoví počet denních sazeb a výše jedné denní sazby. Výši i počet denních sazeb upravuje §68, jenž stanovuje minimální počet denních sazeb 20 a maximální počet 730. Výše jedné denní sazby je pak podle druhého odstavce pohybuje od 100Kč do 50 000Kč. Počet denních sazeb se odvíjí pak od závažnosti a povahy spáchaného trestného činu, výše se pro změnu hodnotí podle majetkových poměrů pachatele. Majetkové poměry pachatele hodnotí soud primárně z toho důvodu, aby mohl skutečnost, zda má pachatel reálnou možnost peněžitý trest zaplatit. Ostatně to také dovozuje §68 odst. 6 trestního zákoníku, jenž říká, že v případě nedobytnosti peněžitého trestu jej soud neuloží. Výhodou peněžitého trestu je skutečnost, že v některých případech postihne pachatele trestného činu mnohem víc, než kdyby mu byl uložen trest odnětí svobody. Zejména v situacích, kdy se pachatel dopustil drogových deliktů za účelem dosažení zisku pro sebe nebo pro jiného. V takovém případě mi přijde vhodnější uložit právě peněžitý trest, jenž by pachatele mohl zasáhnout silněji. Ostatně proto také Trestní zákoník uvádí, že peněžitý trest je možné uložit většiny drogových deliktů. Na druhou stranu uložení peněžitého trestu dochází k postihu nejen pachatele, nýbrž i jeho rodiny či blízkých osob, jelikož dotyčný pachatel bude muset vynaložit peněžní prostředky na zaplacení trestu místo toho, aby je mohl použít například na zabezpečení rodiny.

¹¹¹ §67 odst. 1 Trestního zákoníku.

¹¹² §67 odst. 2 Trestního zákoníku.

Čtvrtým a posledním alternativním trestem v této kategorii je podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. Podstata podmíněného odsouzení spočívá v tom, že soud vynese odsuzující rozsudek, v jenž uloží trest odnětí svobody, nicméně jeho výkon odloží pod podmínkou, že se odsouzený bude po určitou zkušební dobu řádně chovat a vyhoví stanoveným podmínkám.¹¹³ Pro uložení podmíněného odsouzení je třeba splnění několika podmínek, jenž musí být splněny kumulativně; soud uloží trest odnětí svobody nepřevyšující 3 léta, přičemž bude mít za to, že vzhledem k osobě a poměrům pachatele, zejména pak jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, jakož i k okolnostem případu, není třeba přímého výkonu trestu odnětí svobody.¹¹⁴ Při uložení podmíněného odsouzení pak soud rovněž stanoví délku zkušební doby – tou se rozumí doba, po kterou musí odsouzený vést řádný život, dodržoval mu uložené povinnosti a opatření, také například aby se zdržoval v určitém stanoveném čase ve svém obydlí nebo také aby nahradil škody či újmy, jenž svou trestnou činností způsobil. Zkušební doba při podmíněném odsouzení je stanovena na jeden rok až pět let.¹¹⁵

V rámci drogových deliktů pak bude hrát rozhodující roli zejména druhá podmínka pro uložení podmíněného odsouzení, tedy že soud musí mít za to, že vzhledem k okolnostem případu a dosavadnímu způsobu života pachatele nebude třeba trestu odnětí svobody. Zde pak může nastat problém, jelikož pachatelé drogových deliktů často využívají drogy k úniku od reality, popřípadě prostřednictvím drog se snaží dosáhnout majetkového prospěchu. Zároveň u nich absentuje určitá stabilita zaměstnání, což samozřejmě zpochybňuje možnost podmíněného odložení výkonu trestu. Význam mohou mít rovněž další kriminogenní faktory jako je drogová závislost, jenž u pachatelů drogových deliktů není nic neobvyklého.¹¹⁶ Samozřejmě je to vždy na individuálním posouzení každého pachatele, mohou nastat případy, kdy by se například pachatel dopustil určitého drogového deliktu, ale zároveň měl stabilní zaměstnání, rodinné zázemí, žádnou kriminální minulost, a tedy z hlediska okolností případu by nebylo třeba přistoupit k trestu odnětí svobody.¹¹⁷

Podmíněné odsouzení s dohledem je pak přísnější variantou daného trestu, jelikož po dobu trvání zkušební doby odsouzený samozřejmě musí vést řádný život a plnit mu uložené povinnosti, navíc je ovšem nad odsouzeným stanoven dohled prováděný probačním úředníkem. Převážně se k dohledu přistupuje tehdy, pokud je třeba pachatele zvýšeně sledovat a kontrolovat

¹¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 404.

¹¹⁴ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář.* 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹¹⁵ §82 odst. 1 Trestního zákoníku.

¹¹⁶ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář.* 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24.8. 1960, sp. zn. 6 Tz 19/60.

jeho chování a zároveň mu poskytnout potřebnou péči a pomoc.¹¹⁸ Vhodným příkladem jsou pak právě drogově závislí pachatelé nebo pachatelé drogových deliktů, kteří spáchali trestnou činnost pod vlivem drog. Pro takové je podmíněné odsouzení s dohledem vhodným řešením, jelikož nebudou muset do vězení a současně jim bude poskytnuta potřebná péče pro nápravu jejich závislosti.

3.2.2 Alternativy k potrestání

Alternativy k potrestání představují specifickou kategorii na pomezí hmotněprávních a procesněprávních alternativ. Tyto alternativy se zaměřují na konstatování viny, ovšem bez uložení následného trestu. Soud tedy vynese odsuzující rozsudek, ve kterém uzná obžalovaného vinným, nicméně mu neuloží žádný druh trestu. Trestní zákoník upravuje tři druhy alternativ k potrestání, prvním je upuštění od potrestání, druhým je upuštění od potrestání s dohledem a třetím upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence.¹¹⁹

Upuštění od potrestání obsahuje §46 trestního zákoníku. K němu může dojít, pokud pachatel spáchal přečin, jehož upřímně lituje, zároveň pachatel projevuje snahu po nápravě a vzhledem k povaze a závažnosti přečinu a dosavadnímu životu pachatele lze důvodně očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k nápravě pachatele i k ochraně společnosti. Tyto skutečnosti musí být splněny kumulativně, aby bylo možné přistoupit k upuštění od potrestání. Specifickým prvkem je zde projevení lítosti ze strany pachatele, neboť se nejedná o pouhé vyslovení lítosti (typicky prohlášení, že svého činu lituje). Pachatel projevením lítosti má deklarovat svůj morální postoj ke svému činu a rovněž převzetí odpovědnosti za něj, také by se pod projevení lítosti řadilo jednání směřující vůči poškozenému za účelem určité nápravy nebo alespoň omluvy.¹²⁰ Nutnou součástí lítosti pachatele nad spáchaným činem je také i jeho doznání.¹²¹ Těžko totiž brát možnost upuštění od trestání v případě, kdy se pachatel k trestnému činu nedoznal a popíral jej.¹²² Co se týče dalších kritérií, tak v případě projevu účinné snahy po nápravě postačí pouhý projev, Trestní zákoník nevyžaduje výsledek účinné snahy. Pokud pachatel poskytne soudu dostatečně přesné informace o jeho snaze dosáhnout vedení řádného života a tyto skutečnosti budou věrohodné, bude tato podmínka splněna. Posledním kritériem je pak dostatečné projednání věci soudem. V tomto bodě se projednává povaha a závažnost spáchaného trestného činu, zároveň se také hodnotí život pachatele, přičemž se hlavně zkoumá, zda se pachatel dopustil v minulosti již nějakého trestného

¹¹⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 242.

¹¹⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 7. vydání. Praha: Leges, 2019. 453-454.

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11.2020, sp. zn. 3 Tdo 1158/2020.

¹²¹ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2014, sp. zn. 5 Tdo 588/2014-27.

činu, popřípadě kdy se ho dopustil, jak byl potrestán a podobně. Rovněž se také hodnotí způsob obživy, jeho výdělečná činnost, obecné pracovní návyky pachatele.¹²³

Institut upuštění od potrestání s dohledem pak přebírá stejnou úpravu i podmínky jako obecné upuštění od potrestání, ovšem s tím rozdílem, že je stanovena zkušební doba (stejně jako u podmíněného odsouzení), v níž se má pachatel osvědčit. Oproti podmíněnému odsouzení je zde délka zkušební doby stanovena nejvýše na jeden rok. Soud tedy při rozhodnutí o upuštění od potrestání současně stanoví délku zkušební doby a dohled, jenž bude vykonáván probačním úředníkem. Třetí variantou dané alternativy je upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Podstata daného institutu spočívá v tom, soud může upustit od potrestání, jestliže se pachatel dopustil trestného činu ve zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud má za to, že ochranné léčení, jenž zároveň ukládá, zajistí nápravu pachatele lépe než jiný trest.¹²⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že v případě upuštění od potrestání dochází prakticky k osvobození pachatele, se mi možnost využití tohoto institutu pro drogové delikty nejeví jako příliš vhodná. Volím tak z toho důvodu, že nejen drogové delikty, ale i samotné drogy jsou pro společnost velmi nebezpečným fenoménem, jenž se stále více a více rozrůstá. Pokud by docházelo k upuštění od potrestání i v rámci drogových deliktů, ostatní pachatelé by dostat určitý „impuls“ v tom, že jejich potrestání nebude tak přísné. Přeci jenom, při ukládání trestů se má zejména také přihlídnout k chráněným zájmům, zde je chráněným statkem zájem na ochraně společnosti a jednotlivců před nebezpečím, které drogy a jejich zneužívání společnosti přinášejí. Rovněž také z hlediska závažnosti drogových deliktů se mi jeví využití tohoto institutu jako nepřiměřené, jelikož nedostatečně postihuje pachatele drogového deliktu a také zde absenteje represivní funkce trestu.

3.3 Procesněprávní alternativy k potrestání

Procesněprávní alternativy k potrestání jsou oproti hmotněprávním alternativám novější oblastí, jelikož byly postupně do trestního práva zavedeny až počátkem 90. let dvacátého století. Procesněprávní alternativy, známější pod pojmem tzv. odklony, jsou způsoby vyřízení trestní věci, při nichž dochází k zastavení trestního stíhání obviněného, ale zároveň dochází k určité formě postihu.¹²⁵ Jedná se o určitou alternativu standartního trestního řízení, nicméně samotnou definici v trestním řádu ani trestním zákoníku nenajdeme. Trestní právo pojímá odklon primárně jako opatření, jenž má na důsledek odchýlení údajných pachatele od formálního řízení v podobě

¹²³ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹²⁴ § 47 odst. 1 Trestního zákoníku.

¹²⁵ ŠČERBA, Filip *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges. s. 14.

obžaloby, soudu a odsouzení a zároveň jako způsob, jak se ve vhodných případech vyvarovat stigmatizaci pachatele vyplývající z průběhu trestního řízení a odsuzujícího rozsudku.¹²⁶ Mezi odklony dle trestního řádu řadíme instituty podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání, řízení o schválení dohody o vině a trestu, odstoupení od trestního stíhání o provinění a trestní příkaz.

3.3.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání je v praxi nejčastěji využívanou formou odklonu, jenž nalezneme upravenou v §307 trestního řádu. Jeho účel a smysl spočívá v tom, že dochází k odlehčení výkonu trestní justice v méně závažných případech¹²⁷, pokud to lze vzhledem k osobě obviněného, jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu považovat za dostačující. Okolnosti případu se vždy hodnotí podle závažnosti a povaze spáchaného trestného činu, jelikož i když se jedná o přečin, jeho závažnost a následky vylučují možnost uložení podmíněného zastavení.¹²⁸ Kromě těchto skutečností, jež by měly být uvedeny v každém jednotlivém případě, musí být splněny určité podmínky – obviněný se musí doznat, současně pak obviněný musí nahradit újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení či uzavřít o náhradě újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení s poškozeným smlouvu a v poslední řadě obviněný musí s takovým vyřízením věci souhlasit.¹²⁹¹³⁰ V případě, že jsou tyto předpoklady naplněny, soud přejde k rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, přičemž je odsouzenému stanovena zkušební doba, ve které se má odsvědčit. Podobně jako u hmotněprávních alternativ se jedná o časový úsek, ve kterém pachatel musí vést řádný život a musí dodržovat mu uložené povinnosti či omezení a po kterou je kontrolován. Pokud je to odůvodněno povahou a závažností spáchaného trestného činu podle §307 odst. 2 písm. a), soud rozhodne o podmíněném odsouzení pouze tehdy, pokud pachatel splní výše uvedené podmínky a zaváže se, že se zdrží určité činnosti během zkušební doby. Tou může být například to, kdy se pachatel dopustil trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky a zaváže se, že se po dobu zkušební doby zdrží řízení motorových vozidel.¹³¹ Zkušební doba pak trvá nejméně 6 měsíců a nejvýše dva roky, v případě závažnějších situací je to pak pět let.¹³² Pokud pachatel všechny skutečnosti dodržel, splnil náhradu újmy či vydání bezdůvodného obohacení, soud rozhodne o tom, že se osvědčil. V opačném případě se pokračuje v trestním stíhání.

¹²⁶ ŠČERBA, Filip. *Odklon jako sankční opatření*. Trestněprávní revue 2/2009, s. 33.

¹²⁷ Podmíněné zastavení trestního stíhání lze uložit pouze v rámci přečinů, tedy trestných činů s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující 5 let.

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2007, sp. zn. Tz 63/2007.

¹²⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 794-795.

¹³⁰ Důležité je zmínit, že samo doznání nekryje souhlas obviněného s podmíněným zastavením, souhlas musí být dán samostatně a musí přímo směřovat na podmíněné zastavení.

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.4.2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015.

¹³² §307 odst. 3 trestního řádu.

3.3.2 Narovnání

Narovnání je další formou odklonu, u něhož se nejsilněji projevují restorativní prvky. Podstata narovnání spočívá v uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným.¹³³ Stejně jako u podmíněného zastavení, tak i využití institutu narovnání přichází v úvahu pouze u přečinů. V rámci narovnání musí být taktéž splněny podmínky doznání, uhrazení újmy či bezdůvodného obohacení souhlasu obviněného a také skutečnost, že soud považuje takový způsob vyřízení věci za dostačující. Nicméně oproti podmíněnému zastavení je zde další podmínka, a to souhlas poškozeného, čímž je posíleno postavení poškozeného v daném řízení. Tento požadavek je rovněž veden snahou docílit satisfakce poškozeného nejen po stránce finanční, ale i morální; narovnání má totiž napravit i narušení sociálních vztahů, které je důsledkem trestného činu.¹³⁴

Pokud se zaměříme na možnost aplikace institutů podmíněného zastavení a narovnání u drogových deliktů, pak se spíše přikláním k závěru, že jejich aplikace není příliš možná. Drogové delikty představují vyšší míru závažnosti a nebezpečnosti pro společnost, přičemž také drogově závislí pachatelé často nejsou zrovna finančně stabilní, a tudíž nemohou dostat podmínky náhrady újmy. V některých případech drogových deliktů (například trestné činy nedovolené výroby a jiného nakládání nebo přechovávání omamných a psychotropních látek a jedu) pak chybí poškozená strana, tudíž nelze dojít k uzavření dohody potřebné pro uplatnění institutu narovnání, jelikož není možné nahradit škodu poškozenému.¹³⁵

3.3.3 Dohoda o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu je pak nejnovějším institutem spadajícím do kategorie odklonů, jenž byl do trestního práva zaveden novelou trestního řádu č. 193/2012 Sb. Účelem tohoto institutu je usnadnění a urychlení trestního procesu a rozšíření možnosti alternativního řešení věci v trestním řízení.¹³⁶ Podstata dohody o vině a trestu spočívá v dohodě mezi státním zástupcem a obviněným, která obsahuje popis skutku, o němž obviněný prohlásí, že jej spáchal, a výměru a druh trestu stanovený dle zákona, kterou schvaluje soud.¹³⁷ V současné době lze dohodu o vině a trestu sjednat ve všech věcech, s výjimkou řízení proti uprchlému a řízení proti mladistvému, který nedovršil 18. roku věku.¹³⁸ Dohoda o vině a trestu má rovněž obligatorní podmínky, bez kterých by nebylo možné ji uzavřít. Skutkový stav věci byl v přípravném řízení dostatečně zjištěn, obviněný prohlásí, že daný skutek, pro který je stíhán, spáchal, rovněž také na základě opatřených důkazů není

¹³³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 797.

¹³⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges. 2014. s. 97.

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003.

¹³⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges. 2022. s. 799

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Před novelou trestního řádu č. 330/2020 Sb. nebylo možné sjednat dohodu o vině a trestu také v případech, ve kterých se vedlo řízení o zvláště závažném zločinu.

důvodných pochybnosti o pravosti prohlášení obviněného a na závěr poslední podmínka spočívá v tom, že bylo dosaženo shody ohledně trestu, přičemž druh, výměra a způsob výkonu trestu je v souladu s trestním zákoníkem. Pokud jsou tyto všechny podmínky splněny, je dohoda předložena soudu k jejímu schválení. Soud následně zkoumá, zda k uzavření dohody došlo zákonem stanoveným způsobem. Pokud zjistí, že dohoda trpí procesními vady, dohodu odmítne. V případě, že dohoda má zákonem stanovené požadavky, odsuzujícím rozsudkem dohodu o vině a trestu schválí.¹³⁹ Jak bylo uvedeno výše, dohodu o vině a trestu lze uzavřít prakticky ve všech věcech, včetně drogových deliktů. Zejména pak spatřuji výhodu dohody v případě kvalifikovaných skutkových podstat drogových deliktů, které dosáhly na úroveň zvláště závažného zločinu, jelikož při této závažnosti jsou již vyloučeny jakékoli jiné alternativy potrestání.

3.4 Ochranná opatření

Ochranná opatření představují samostatnou kategorii trestněprávních sankcí, jenž mají ryze preventivní povahu a slouží k ochraně společnosti před duševně nemocnými, a také právě před drogově závislými pachateli. Hlavním kritériem pro uložení ochranných opatření je nikoli povaha a závažnost trestného činu, nýbrž potřeba léčení, výchovy nebo zneškodnění.¹⁴⁰ Ochranná opatření mají totiž za cíl pomoci s nápravou pachatele tak, aby nebyl nebezpečný společnosti a svému okolí a aby byl schopen i sám se napravit.

Ochranná opatření lze uložit jak samostatně (buď jako jediný možný prostředek ochrany společnosti nebo místo trestu), tak i vedle trestu. Celkem nalezneme v trestním zákoníku pět druhů ochranných opatření: ochranné léčení (§99), zabezpečovací detence (§100), zabránění věci (§101-104), zabránění části majetku (§102a) a ochranou výchova (§22-23 zákona č. 218/2003 Sb., soudnictví ve věcech mládeže). Pro účely mé diplomové práce se budu zabývat prvními dvěma instituty, jelikož dopadají nejvhodněji na kategorii drogově závislých.

3.4.1 Ochranné léčení

Ochranné léčení je jedním z ochranných opatření, jenž soud může uložit pachateli, který spáchal trestný čin nebo čin jinak trestný. Jedná se o trestní sankci odlišnou od trestu, kdy je pachatel podroben léčebnému a terapeutickému programu, jenž má za následek napravit jeho poruchu a má vést ke snížení nebezpečnosti pro společnost ve formě budoucí recidivy.¹⁴¹ Ochranné léčení pak lze uložit ve dvou formách, buď ambulantní nebo ústavní, přičemž kdykoliv v průběhu trvání může změnit jednu formu na druhou a zase naopak. Zákon umožňuje uložení ochranného

¹³⁹ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 128

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné*. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 458.

¹⁴¹ BLATNÍKOVÁ, Š., ZEMAN, P., *Ochranné léčení během výkonu trestu odnětí svobody: možnosti a úskalí*. Trestněprávní revue 6/2019, s. 127.

lечения ve dvou rovinách, obligatorně a fakultativně. Vzhledem ke specifikaci mé diplomové práce se zaměřím na fakultativní ochranné léčení ukládané právě pachatelům, jenž v důsledku zneužití návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním spáchali trestný čin podle §99 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku.

Pro uložení ochranného léčení podle §99 odst. 2 písm. b) je třeba splnění tří předpokladů: pachatel trestného činu (dlouhodoběji) zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním¹⁴² a lze dosáhnout účelu ochranného léčení. V rámci uložení ochranného léčení se klade důraz na motivaci pachatele k nápravě a jeho snahu o zlepšení. Těžko lze uložit ochranné léčení, pokud si pachatel svou chorobnou závislost neuvědomuje, nechce podstupovat žádné léčení a není si vědom svých následků drogové závislosti. Typickým příkladem může být situace, kdy se pachatel opakovaně dopouští například trestného činu opilství, ohrožení pod vlivem návykové látky nebo přechovávání omamných a psychotropních látek, jenž sám konzumuje. Navíc také je třeba poznamenat, ochranné opatření trvá, dokud to vyžaduje účel. Tudíž pro nevyléčitelného pachatele by ochranné léčení trvalo mnohem déle než případný trest odnětí svobody. Je proto vhodnější zkoumat, zda v případě, kdy se pachatel dopustí drogového deliktu a zároveň sám je na drogách závislý, je šance pro jeho nápravu a také zda on sám má určitou motivaci dosáhnout nápravy.

Ochranné léčení je vhodným opatřením, jenž lze uložit vedle dalšího trestu. V takovém případě lze potrestat pachatele drogového deliktu přiměřeným trestem a zároveň mu uložit ochranné léčení, pokud by trpěl závislostí na drogách. Dosáhl by tedy nápravy a zároveň uložením vhodného trestu by došlo k naplnění ochranné funkce trestního práva.

3.4.2 Zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence je pak institutem s vyšší mírou intenzity ochrany společnosti, jelikož má subsidiární ve vztahu k ochrannému léčení. Lze ji uložit osobám, jež se dopustily zločinu a vzhledem k charakteru a závažnosti duševní poruchy nebo závislosti na návykových látkách nelze očekávat, že by uložním ochranného léčení bylo dosaženo dostatečné ochrany společnosti.¹⁴³ Stejně tak jako u ochranného léčení, tak i u institutu zabezpečovací detence se budu zabývat fakultativním uložením vůči pachatelům zneužívajícím návykovou látku dle §100 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. Zde jsou pak stejné podmínky pro uložení daného institutu jako u ochranného léčení, nicméně je zde dána jedna podmínka navíc – zabezpečovací detence se uloží, pokud pachatel již v minulosti spáchal zločin pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním a

¹⁴² To může být například situace, kdy se pachatel toxikoman vloupal do lékárny za účelem získání léku potřebných k výrobě drogy.

¹⁴³ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné*. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 468.

byl pro tento zločin odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta.¹⁴⁴ Trvání zabezpečovací detence není zákonem omezeno, tudíž trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Z toho vyplývá, že v některých případech může trvat i po celý život, tzn. jedná se vedle doživotního trestu odnětí svobody o nejzazší trestně právní sankční prostředek. Soud pak každých 12 měsíců přezkouvává, zdali jsou dány důvody pro pokračování v zabezpečovací detenci či nikoliv.¹⁴⁵ V rámci využití tohoto institutu vůči drogově závislým bych byl spíše opatrnější, jelikož strávit v nejzazším případě celý život pobyt v izolaci a v ústavní péči by mohlo velice silně narušit psychiku už tak narušeného člověka, přičemž by dle mého názoru u drogově závislých pachatelů drogových deliktů stačilo ochranné léčení. Nicméně pokud bychom měli situaci, kdyby se pachatel opakovaně dopouštěl trestného činu opilství, neuvědomoval si svou drogovou závislost a byl by nebezpečím pro své okolí a společnost obecně, pak by uložení zabezpečovací detence přicházelo v úvahu.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné*. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 469.

¹⁴⁵ §100 odst. 5 Trestního zákoníku.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala problematikou způsobu trestání drogově závislých se zaměřením na alternativní tresty. V první části mé práce jsem považoval za vhodné seznámit čtenáře s aktuální situací týkající se drog, včetně zákonných definic, jejich dělení včetně účinků na organismus člověka. Po vymezení základních pojmů jsem nastínil historickoprávní vývoj tohoto fenoménu, kdy jsem postupně od roku 1918 po současnost rozebral stěžejní body týkající se vývoje drog a s ní související trestné činnosti na našem území. V poslední části první kapitoly jsem poukázal na aktuální problémy týkající se drog v dnešní společnosti.

V druhé části mé práce jsem se zaměřil na komparaci české právní úpravy týkající se drogových deliktů s vybranými zahraničními státy, přičemž záměrně byly vybrány státy, jenž se svou právní úpravou liší od té naší. První zemí pro komparaci bylo Nizozemí, jelikož jejich právní úprava týkající se drog je nejliberálnější napříč celou Evropou. Rozebral jsem užívání drog na jejich území, fungování „slavných“ coffeeshopů a problematiku s tím spojenou. Dále jsem se pak zaměřil na stěžejní zákon Nizozemí týkající se drog, kterým byl tzv. opiový zákon. V něm jsem popsal jednotlivé trestné činy související s drogou činností a jejich dělení drog.

V pořadí druhým státem v mé komparaci bylo zvoleno Švédsko jako určitý protipól nizozemské právní úpravě. Švédská právní úprava týkající se problematiky drog se totiž řadí mezi nejprísnejší v rámci celé Evropy. Jsou zde velice tvrdé postihy na držení či konzumaci drog, rovněž také Švédsko má striktní politiku týkající se konzumace alkoholu. Zejména pak mě překvapila zainteresovanost státu v prodeji alkoholu, neboť ve Švédsku je možné koupit alkohol pouze ve speciálních obchodech zvaných Systembolaget, jenž je švédským státním podnikem. Švédsko má velice striktní pravidla týkající se alkoholu a drog za volantem, jenž dle mého názoru by bylo vhodným opatřením i v naší zemi.

Třetím a posledním státem vybraným pro komparaci bylo sousední Polsko, jenž jsem zvolil z důvodu podobného postoje k problematice týkající se drog a drogových deliktů. Polská právní úprava však dle mého názoru má výhodu v tom, že problematika drog, drogových deliktů i následných řešení je upravena komplexně v jediném zákoně, kterým je zákon o boji proti drogové závislosti. Nicméně určité druhy trestů, zvláště pak peněžitý trest, mi nepřišly dostatečně přísné, jak je tomu právě v naší úpravě. Rovněž také polská právní úprava nemá stanovenou hranici pro množství drog, jelikož tuto hranici pak vždy individuálně posuzuje soud. Naopak jako výhodu polské právní úpravy spatřuji v trestu omezení osobní svobody, jenž spočívá v povinnosti vykonávat neplacenou, kontrolovanou práci pro sociální účely nebo dochází ke srážce ve výši 10 % až 25 % z měsíční pracovní mzdy na obecně prospěšný účel.

V mé poslední a stěžejní kapitole se jsem se věnoval možnostem postihu drogově závislých, jenž nám naše právní úprava nabízí. Nejprve jsem se zaměřil na problematiku trestu nejprísnejšího, trestu odnětí svobody. V této části jsem poukázal na pobyt drogově závislého v tzv. specializovaných oddílech, jenž jsou ve věznicích vytvořeny pro drogově závislé. Rovněž jsem se také zabýval problematikou účinnosti těchto oddílů a nastínil jsem určité možnosti jejich řešení do budoucna. Další část této kapitoly spočívala rozebrání jednotlivých alternativních forem trestů, jenž nespočívaly v odnětí svobody. Rozebral jsem jejich dělení, podmínky ukládání, jaký mají dopad na pachatele a jak působí. Rovněž jsem také tyto tresty bral z pohledu drogově závislého a zkoumal, u kterých alternativních forem trestu mohou dosáhnout největší šance po nápravě.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- BĚHAL, Lukáš. *Konopí: znovuobjevený potenciál: sborník přednášek z konference Cannafest 2010-13*. Praha: Lukáš Běhal, 1. vydání, 2014. s. 309.
- JANUŠ, Jan. *Tresty budoucnosti*. 1. vydání. Praha: Info.cz Online Media s.r.o., 2020, s. 125.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 1000.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 942.
- JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita. 1999, s. 175.
- MAHDALÍČKOVÁ, Jana. *Víme o drogách všechno?* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 124.
- NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 348
- PRESL, Jiří. *Drogy: poznej svého přítele*. 1. vydání. Praha: Medea Kultur s.r.o. 2012. s. 27.
- ROUBALOVÁ, Michaela a kol., *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1. vydání. 2019. s. 109.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 1204.
- ŠČERBA, F. a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 128.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges. 2014. s. 464.
- ŠTABLOVÁ, Retana a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2. vydání. 1999. s. 205.
- ZEMAN, P. a kol. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 181.

Komentářová literatura

- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I (obecná část 1-139). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1450.
- ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Odborné časopisy

- BLATNÍKOVÁ, Š., ZEMAN, P., *Ochranné léčení během výkonu trestu odnětí svobody: možnosti a úskalí*. [online]. Trestněprávní revue 6/2019, s. 127. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Nepodmíněný trest odnětí svobody ve světle alternativních a krátkodobých trestů* [online]. Trestněprávní revue 1/2020, s. 23 Dostupné z: databáze beck-online.cz
- MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. [online]. Trestněprávní revue 4/2021, s. 205 Dostupné z: databáze beck-online.cz
- ROUS, Z., CHOMYNOVÁ, P. & MRAVČÍK, V. *Návykové látky v České republice v roce 2019* [online]. Zaostrěno, 14. prosince 2020. dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33389/1077/Z6_2020.pdf
- ŠČERBA, Filip. *Odklon jako sankční opatření*. [online]. Trestněprávní revue 2/2009, s. 33. Dostupné z: databáze beck-online.cz

Právní předpisy

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1960 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 272/2013 Sb., zákon o prekurzorech drog, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 41/2017 Sb., o fungování specializovaných oddílů pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševním a poruchami chování a specializovaných oddílů pro výkon ochranného léčení, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 37/2018 Sb., o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení generálního ředitele vězeňské služby České republiky č. 36/2010, kterým se upravuje protidrogová politika Vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- nařízení vlády č. 56/1967 Sb., o jechech a jiných látkách škodlivých zdraví

- Zákon č. 37/1989 Sb., zákon České národní rady o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády ČSR č. 192/1988 Sb. o jidech a jiných látkách škodlivých zdraví.
- Zákon č. 29/1938, kterým se provádějí Mezinárodní opiová úmluva ze dne 23. ledna 1912 vyhlášená pod č. 159/1922 Sb.z. a n. a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. června 1931, vyhlášená pod č. 197/1933
- Zákon č. 128/1923 o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, vyhlášené pod čís. 159 Sb. z. a n. z roku 1922, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1852 ř.z. o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553, trestní zákoník (Kodeks Karny). [online]. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>
- zákon č. Dz. U. 2005 Nr 179 poz. 1485 o boji proti drogové závislosti [online] dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051791485/U/D20051485Lj.pdf>
- Zákon č. 1951:649 o dopravních přestupcích. (Lag om straff for vissa trafikbrott). [online]. Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1951649-om-straff-for-vissa-trafikbrott_sfs-1951-649
- zákon č. 1968:64 o narkotikách (Narkotikastrafflag). [online] dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/narkotikastrafflag-196864_sfs-1968-64
- Zákon č. 86/1922 Sb., kterým se omezuje podávání alkoholních nápojů
- vyhláška č. 456/2009 Sb. o kontrole výkonu trestu domácího vězení

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23.12.1964, sp. zn. 11 Tz 70/64
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2007, sp. zn. Tz 63/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.3.2014, sp. zn. Tpjn 301/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2014, sp. zn. 5 Tdo 588/2014-27
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11.2020, sp. zn. 3 Tdo 1158/2020
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.4.2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015
- Rozsudek polského Nejvyššího soudu ze dne 11.10.2017 sp. Zn. III KK 73/17

- Rozsudek polského Nejvyššího soudu ze dne 23.9.2009 sp. Zn I KZP 10/09

Internetové zdroje

- ČESKÁ JUSTICE. *Pokusy pašovat drogy do věznic jsou stále častější* [online]. ceska-justice.cz, 27.2.2022 [cit. 14.7.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/02/pokusy-pasovat-drogy-do-veznic-jsou-stale-castejsi/>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *Drug policy profile: Poland*. [online] 2014. dostupné z: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/776/TDAU14003ENN_469_069.pdf
- Government Offices of Sweden. *The Swedish Criminal Code* [online]. Stockholm: Government Offices of Sweden, 31 May 2022. dostupné z: <https://www.government.se/49ba69/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>
- Government of the Netherlands. *Toleration policy regarding soft drugs and coffee shops*. [online] [cit. 20.6.2022]. Dostupné z: <https://www.government.nl/topics/drugs/toleration-policy-regarding-soft-drugs-and-coffee-shops>
- Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Nizozemský trestní zákoník a předpisy související, část 1*. [online]. Praha, 2006. dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/328_1.pdf
- Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Nizozemský trestní zákoník a předpisy související, část 2*. [online]. Praha, 2006. dostupné z http://www.ok.cz/iksp/docs/328_2.pdf
- iROZHLAS. *Probační služba přestala využívat elektronický monitoring. Prozatím ho nahradí namátkové kontroly* [online]. iROZHLAS.cz, 2. prosince 2021 [cit. 17.7.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/probacni-a-mediacni-sluzba-elektronicky-monitoring-naramky-vezeni-vazba_2112021505_kth
- KALINA, Kamil a kol. *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí*. [online], drogy-info.cz, [cit. 4.6.2022]. dostupné z: https://www.drogy-info.cz/publikace/glosar/?g=190#center_column
- LifeSafer. *How Sweden Figured out Drinking*. [online] 2019. [cit. 17.6.2022] dostupné z: <https://www.lifesafes.com/blog/sweden-figured-drunk-driving/>
- MALCZEWSKI, Artur, *National drug report 2020 Poland*. [online]. National Bureau for Drug Prevention, 2021. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/354144858_National_Drug_Report_2020_Poland

- Národní protidrogová centrála. *Výroční zpráva Národní protidrogové centrály - 2020* [online]. Praha. 25. června 2021. dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpráva-npc-za-rok-2020.aspx>
- OECD Health Policy Studies. *Preventing Harmful Alcohol Use in Czech republic* [online]. Paris. Publikováno 19. května 2021. dostupné z: <https://www.oecd.org/czech/Preventing-Harmful-Alcohol-Use-Key-Findings-CZECH-REPUBLIC.pdf>
- Systembolaget. *Different for a reason – responsibility report 2021*. [online]. Stockholm: Deloitte AB, 24 march 2022. Dostupné z: <https://www.omsystembolaget.se/globalassets/pdf/om-systembolaget/systembolagets-responsibility-report-2021.pdf>
- Systembolaget. *Systembogalet explained*. [online]. [cit. dne 16.6.2022]. dostupné z: <https://www.omsystembolaget.se/english/systembolaget-explained/>
- Trafikverket: Sweden transport administration. *What is the limit?* [online] Stockholm: Sweden Transport Administration, 2016. dostupné z: https://trafikverket.ineko.se/Files/sv-SE/10736/RelatedFiles/100061_ddd_folder_engelska.pdf
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. *Výroční zpráva za rok 2019* [online]. Vězeňská služba České republiky, Praha. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-vs-cr-za-rok-2019.pdf>
- ZAOŠTŘENO NA DROGY. *Drogy a vězňi v ČR* [online]. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2011. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/4580/561/Zaostreno_na_drogy_2011_05_drogy_a_vezni.pdf
- ZELENÝ, Petr. *Místo elektronického náramku osobní návštěvy. Lidi v domácím vězení musejí kontrolovat úředníci* [online]. ct.24.ceskatelevize.cz, 30. května 2022 [cit 17.7.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3495750-misto-elektronickeho-naramku-osobni-navstevy-lidi-v-domacim-vezeni-museji-kontrolovat>

Ostatní

- Důvodová zpráva k zákonu č. 379/2005 Sb., obecná část, dostupné z: <https://www.beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga2v6mzxhfpwi6q&rowIndex=0>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 272/2013 Sb., obecná část, dostupné z: <https://www.beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mrxgipwi6q&rowIndex=0>

- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., obecná část. dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shu&rowIndex=0>

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na problematiku drog a drogových deliktů a jejich následných sankčních opatření. První kapitola se zabývá základními vymezeními drog a drogových deliktů, přičemž je zde nastíněn pohled do minulosti právní úpravy na českém území. Ve druhé kapitole jsem se následně zabýval komparací české právní úpravy s vybranými zahraničními státy a zkoumal jsem, jaká je jejich protidrogová politika, jaké mají trestní postihy a jak se staví proti užívání drog. Ve třetí kapitole jsem vymezil problematiku týkající se trestu odnětí svobody a zaměřil jsem se na možnosti využívání alternativních trestů, jenž nám naše současná právní úprava nabízí. Snažil jsem se nastínit výhody a nevýhody uložení alternativních sankcí drogově závislým a poukázat na skutečnost, že dle mého názoru nejsou dostatečně využívány.

Summary

This thesis focuses on the issue of drugs and drug offences and their subsequent punitive measures. The first chapter deals with the basic definitions of drugs and drug offences, while a look into the past of legal regulation on the Czech territory is outlined. In the second chapter, I then compare the Czech legislation with selected foreign countries and examine what their drug policies are, what criminal sanctions they have and how they deal with drug use. In the third chapter I defined the issues related to imprisonment and focused on the possibilities of using alternative punishments that our current legislation offers. I have sought to outline the advantages and disadvantages of imposing alternative sanctions on drug addicts and to point out whether they should be used more frequently.

Klíčová slova

Drogy a drogová závislost, historie drog v ČR, drogová scéna v ČR, švédská právní úprava drog, nizozemská právní úprava drog, polská právní úprava drog, trest odnětí svobody, specializované oddíly, alternativní tresty, hmotněprávní alternativy, trest obecně prospěšných prací, domácí vězení, peněžitý trest, upuštění od potrestání, upuštění od potrestání s dohledem, procesněprávní alternativy, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, dohoda o vině a trestu, ochranná opatření, ochranné léčení, zabezpečovací detence

Keywords

Drug and drug addiction, history of drugs in the Czech republic, drug scene in the Czech republic, Swedish drug legislation, Polish drug legislation, Dutch drug legislation, imprisonment, specialised sections, alternative sentences, substantive alternatives, community service, house arrest, financial penalty, remission of punishment, remission of punishment with supervision, procedural alternatives, conditional discontinuance of prosecution, settlement, plea bargain, protective measures, protective treatment, protective custody